

Yrke

FAGBLAD OM YRKESOPPLÆRING 69. ÅRGANG

Nr. 3 2025

“ For mange små bedrifter kan økonomiske spørsmål spille inn når de vurderer om de kan bli lærebedrift eller ikke.

RUNE AASTRØM-HALSTAD I VESTFOLD FYLKESKOMMUNE

Adriel (17) trakk
vinnerloddet og
fikk lære plass

**FULGTE
HJERTET
– VALGTE
DYRENE**

TEMA

Lærlinger

Lærlingene er viktige i norsk videregående opplæring. YFF-faget er viktig for at mange får en god læretid. I denne utgaven av Yrke skriver vi om både YFF og lærlingene..

SIDE 16

SAGT I DETTE BLADET

“Kvalitet tar tid, og det hender en sjelden gang at jeg jobber med samme stein et helt år.

STEINHUGGER ANITA GJERSVOLD (30) PÅ SIDE 45

FASTE SPALTER

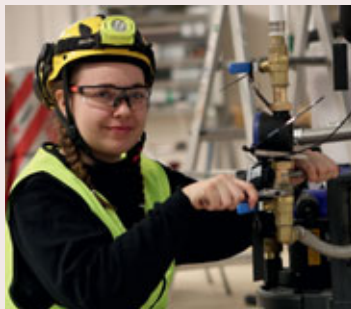
- 3 Leder
- 4 Yrke-profilen
- 10 Kortnytt
- 26 Lærlingen
- 30 Slik gjør vi det her
- 38 Yrke besøker
- 42 Fotoreportasjen
- 48 De gikk foran
- 53 Mening
- 54 Bøker
- 61 Mening
- 66 Petiten
- 68 Skråblikket
- 71 Hva mener du?

AKTUELT

- 12 Hvem setter karakteren i YFF?
- 16 Adriel er den heldige
- 20 Lærling på utveksling
- 34 Bunaden ble svaret
- 52 Hva skal du bli?
- 56 Nasjonalt senter åpnet

FAGARTIKLER

- 58 Filosofiske samtaler i yrkesfag
- 62 Tidlig innsats i læretiden

Lærlingen

Kristine er voksenlærling i rørfaget. Hun startet som sykepleier, men nå velger hun å bli rørlegger. Å være rørlegger er ikke tyngre enn å være sykepleier, mener hun.

SIDE 26

Profilen

God skoleledelse og samarbeid mellom skole og arbeidsliv er helt avgjørende for å gi elevene relevant utdanning og arbeidslivet de folkene de trenger, mener universitetslektor Merete Rekdahl.

SIDE 4

Foregangsmannen

Børre Johansen er en pioner i ambulansearbeiderfaget. Han beskriver store endringer i sitt fagområde og sier at ambulansetjenesten har vi gått fra steinalderen til atomalderen. Les intervjuet med ham i DE GIKK FORAN.

SIDE 48

Forsidefoto: Marianne Otterdahl-Jensen

ANSVARLIG REDAKTØR

Wenche Helene Schjønberg
91 19 13 15
ws@utdanningsnytt.no

KONTAKT

E-post: yrke@utdanningsforbundet.no
Post: Yrke, Utdanningsforbundet,
Postboks 9191 Grønland, 0134 Oslo
Besøk: Hausmannsgate 17, Oslo
På nett: utdanningsnytt.no/yrke

ANNONSEKONTAKT

Grethe Ånerud, HS Media AS
92 83 68 30
utdanning@hsmedia.no

MEDLEMSSERVICE

Spørsmål om abonnement og
bladordningen, adresseendringer
og Min Side:
E-post: medlem@udf.no
Telefon: 24 14 20 00
Min Side: udf.no/min-side

ABONNEMENT

Ikke medlem, men ønsker abonnement?
Send e-post til:
abonnement@utdanningsnytt.no
utdanningsnytt.no/abonnement

UTGIVER

Utdanningsforbundet

BEKREFTET OPPLAG

8 848, ifølge Fagpressens Mediekontroll.

Yrke er medlem av Fagpressen og redigeres etter Redaktørplakatens og Vær Varsom-plakatens regler for god presseskikk. Den som likevel føler seg urettmessig rammet, oppfordres til å ta kontakt med redaktøren. Pressens Faglige Utvalg (PFU) behandler klager mot pressen.

Stoff i tidsskriftet kan bare gjengis etter tillatelse fra redaktøren med kildehenvisning.

Vi forbeholder oss retten til å lagre og utgi stoffet i elektronisk form fra vårt redaksjonsarkiv eller andre databaser som vi har avtale med.

GRAFISK DESIGN

Mediamania
mediamania.no

TRYKK

Ålgård Offset
ISSN 1504-1905

Yrke nummer 4 kommer
12. desember

PÅ NETT Er du klar over at flesteparten av Yrkes saker også publiseres på nettstedet Utdanningsnytt? Vi anbefaler deg å ta en titt på hvordan vi ser ut på nettet.

LEDER

Læretid er utdanning

I debatten om norsk utdanning forsvinner ofte lærlingene. Det snakkes om studiespesialisering og yrkesfag. Mange tenker først og fremst på ungdommer som forbereder seg på høyere utdanning, når de hører om videregående skole.

Ord som fraværsgrense, karakterpress, frafall og russetid kommer fort fram i samtalen. At også lærlinger er elever, ligger litt mer gjemt i de fleste tankesett.

Men læretiden er også en sentral del av den videregående opplæringen. Lærlingene er i mange bransjer, de gjør samfunnsnyttige jobber, de tar en utdanning som gjør at de ganske raskt blir uvurderlige fagarbeidere. De er ikke fagarbeidere, men de skal bli det. Og de har rett til opplæring og må gjennom mye teori, også mens de er lærlinger.

Uten fagarbeiderne stopper Norge. Akkurat som at uten lærlingene kneler mange bransjer. Og uten veilederne i arbeidslivet, og de ansatte på opplæringskontorene, får ikke lærlingene opplæringen de trenger og fortjener.

Lærlingene selv er ofte opptatt av at de får jobbe samtidig som de lærer, og

setter pris på den praktiske delen av læretiden.

Lærlingene er ikke bare under opplæring, de er en del av verdiskapingen allerede. Bedriftene som tar inn lærlingene, bidrar til samfunnsberedskap,

både i helsesektoren, i infrastrukturen som T-banen, der lærlingen fra Østerrike som vi skriver om i dette Yrke, har utplassering, og på hundepensjonatet der lærlingen Adriel føler at hun trakk vinnerloddet

da hun fikk lære plass. Du kan lese om henne og flere andre lærlinger i denne utgaven av Yrke, som er viet spesielt til historier om lærlinger og læretid.

“Uten fagarbeiderne stopper Norge. Akkurat som at uten lærlingene kneler mange bransjer.”

Wenche H. Schjønberg

Wenche H. Schjønberg
REDAKTØR

ws@utdanningsnytt.no

TIPS OSS

Yrke tar gjerne imot tips om hva vi bør skrive om. Vi skriver om alle yrkesfagene og forsøker å dekke alle landsdelene og programområdene gjennom årets fire utgaver. Si fra om det er noe du synes vi bør skrive mer om.

FØLG OSS PÅ
FACEBOOK:
@YRKE

PROFILEN

Merete Cathrin Rekdahl

FRA FRISØRFAG TIL DOKTORGRAD I SKOLELEDELSE

MERETE ER VELDIG OPPTATT AV SKOLE

Hockeysveis og kreppekrøller var yrkeshverdagen for Merete C. Rekdahl før hun ble rammet av en alvorlig matforgiftning. Hun ble med på den enorme, teknologiske utviklingen, men en dag kom det en telefaks fra en videregående skole.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

KJELLER

Hvis vi endrer et kjent ordtak litt og sier «frisør, bli ved din saks», så gikk det ikke helt slik med Merete Cathrin Rekdahl. Hadde noen fortalt den unge frisørlærlingen hos Alf og Roys hairport midt i Oslo, at hun mange år senere ville sitte og jobbe med doktorgrad i skoleledelse, hadde hun fått seg en overraskelse. I mellomtiden har yrkesveien skiftet retning flere ganger, uten at det har vært planlagt. Men erfaringene er kommet til god nytte.

Vi møter Merete Rekdahl i bygningen til OsloMet på Kjeller. Det er her veldig mange av dem som skal bli yrkesfaglærere, får sin utdanning.

– Jeg er i sluttspurten på doktorgraden min og underviser også i praktisk-pedagogisk utdanning (PPU), forteller Rekdahl, som beskriver seg selv som veldig opptatt av skole. Hun har en master i skoleledelse, og mener yrkesfaglig fordypning (YFF) er det viktigste faget på videregående. Løsningene er veldig forskjellige fra skole til skole, og Rekdahl er opptatt av at ledelsen ved skolene har stor betydning.

Vi kommer tilbake til dette, men først må vi

presentere universitetslektoren litt bedre. Det lå ikke i kortene at hun skulle bli akademiker på høyt nivå.

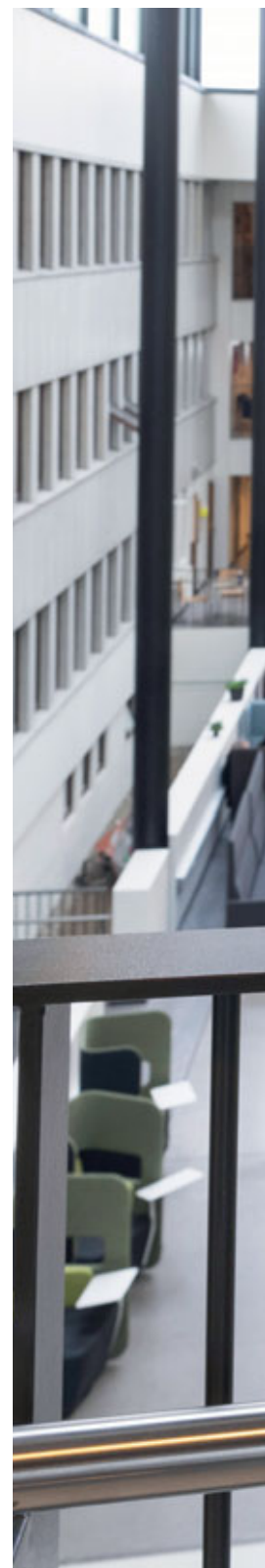
FRISØR – IKKE NOE ANNET

Mange barn fantasierer om hva de skal bli. Merete C. Rekdahl var aldri i tvil. Hun skulle bli frisør, akkurat som tante, og da hun ble litt eldre, jobbet hun i salongen på lørdagene. Den unge jenta var opptatt av estetikk, og skoleveien til Rud vgs. med buss og bane fra Kolbotn til Kolsås skremte ikke. Først var det et år med skole for å lære det grunnleggende som frisør. Det andre året var det én dag på skole og de øvrige som lærling, og det siste var hun kun i salong som lærling hos Alf og Roys hairport. Dette ble sett på som et trendy stred, midt i Grenda i Oslo.

– Jeg var kjempefornøyd, og fikk svennebrevet i 1985, sier Rekdahl.

Dette var i tiden med moteriktig hockeysveis, bleking, permanent, rundbørsteføning og kreppekrøller, så det var nok å henge fingrene i for ei sveis ungjente.

Den ivrige frisøren hadde ingen planer om →

“Jeg elsket skolen og samspillet med elevene. Dette var noe nytt og spennende, og jeg kom inn i en helt annen kultur.

OSLOMET PÅ KJELLER: – Jeg er i sluttspurten på doktorgraden min og underviser også i praktisk-pedagogisk utdanning (PPU), forteller Rekdahl.

“Du må se på hele verdikjeden fra rektor og ledergruppe og videre til avdelingsledere, lærere, elever, opplæringskontor og bedrifter for å få elevene ut i relevant yrkespraksis i YFF.

å skrive yrke, men under en ferie ble hun rammet av en alvorlig matforgiftning. Konsekvensen ble en betennelse i hele kroppen, som ga revmatismelignende smerter. Begge armene måtte opereres, og det var umulig å fortsette som frisør, men pågangsmotet var der.

FØRSTE KULLET MED MAC

– Fingrene fungerte, og jeg valgte grafisk, for store deler av familien min var der, i ulike retninger. Så dette var noe jeg kjente til. Det har også likheter med frisørfaget, for begge er praktisk fag, og er opptatt av form, farge og uttrykk. Kundebehandling er også viktig begge steder, sier Rekdahl.

Det ble to år på Sogn vgs. og to år i lære før et nytt svennebrev var på plass. Dette var midt i den datateknologiske revolusjonen, internett var kommet for å bli og Mac-ene fikk plass i klasserommet.

– Vi var av de aller første som brukte Photo-shop, sier pioneren, som fikk jobb hos Cliché grafisk i Oslo, som lå langt framme i utviklingen.

– Der var det et godt arbeidsmiljø, og vi spilte hverandre gode. Jeg har alltid vært utviklingsorientert og likte å bruke hodet.

I 1996 fikk Merete Rekdahl tvillinger, og hun jobbet opp mot 400 timer overtid. Arbeidet strakte seg over helger og netter, hun ville være mer sammen med barna, så det kunne ikke gå i lengden. Det ble mellomlanding i en liten, grafisk bedrift på hjemstedet.

En dag tikket det inn en telefaks på jobben hennes. Den kom fra Oppegård videregående skole, med spørsmål om hun kunne ta noen timer i klas-

sen med førtrykk, da de hadde en ubesatt stilling. Hun underviste også i illustrasjon, reklame og design.

GODT AV Å BYTTE JOBB

– Jeg elsket skolen og samspillet med elevene. Dette var noe nytt og spennende, og jeg kom inn i en helt annen kultur. Generelt tror jeg at alle kan ha godt av å skifte jobb av og til, sier Merete Rekdahl, som fikk en flytende overgang fra grafisk og over til full jobb i skolen. Der ble hun med på å utarbeide og bygge opp medier og kommunikasjon, som ble veldig populært, og hun tok også PPU og det som krevdes for å undervise.

Den nye læreren var utviklingsorientert, satset på ungdomsbedrifter og gikk inn i rollen som «trener».

Elevene vant mange konkurranser. Dette ble lagt merke til, og spørsmålet kom om hun kunne tenke seg å søke jobb i Ungt Entreprenørskap. Her ble hun regionsjef for Follo, med et ansvar som strakte seg fra grunnskolen til Universitetet i Ås og deler av OsloMet. Etter hver kom en ny dreining.

– Jeg fikk lov til å ta master i skoleledelse, i deler av arbeidstiden, for å forstå sammenhengene bedre, og det gikk opp for meg at det er dette jeg bør drive med.

Nye dører åpnet seg for Merete Rekdahl, som blant annet har vært avdelingsleder på Drømtorp vgs. og inspektør i grunnskolen, og hun har plukket med seg mange studiepoeng. Da stipendiatstillingen ved OsloMet dukket opp i 2018, var hun →

OSLO METROPOLITAN UNIVERSITY STORBYUNIVERSITETET

VERDSETTER YFF HØYT:
Rekdahl mener at god skoleledelse og samarbeidet mellom skole og arbeidsliv er helt avgjørende for å gi elevene relevant utdanning og arbeidslivet de folkene de trenger.

I BEDRIFT: Merete mener det beste er at elevene er ute i bedrift i stedet for å ha YFF på skolen.

høyskolelektor ved Høgskolen i Østfold. En slik mulighet kunne hun ikke la gå fra seg.

– LEDELSE ER AVGJØRENDE

Merete Rekdahl verdsetter yrkesfaglig fordypning (YFF) svært høyt, og mener at god skoleledelse og samarbeid mellom skole og arbeidsliv er helt avgjørende for å gi elevene relevant utdanning og arbeidslivet de folkene de trenger. I dag er løsningsene svært ulike.

– Timene som faglærerne har til dette arbeidet, varierer. Noen har full leseplikt, mens andre ikke har det. Dette er opp til rektor. Det finnes heller ingen føringer for hvordan skolene skaffer praksisplasser. Ved noen skoler er det en enkeltlærer og

“Ved noen skoler er det en enkeltlærer og ildsjeler som organiserer YFF. Optimalt bør dette være på organisasjonsnivå og ikke på enkeltindividnivå.

DETTE ER MERETE

ALDER: 58 år

BOR: Kolbotn

STILLING: universitetslektor ved institutt for yrkesfaglærerutdanningen ved OsloMet

UTDANNING: svennebrev som frisør og typograf, master i skoleledelse og i innspurten på doktorgrad

HOBBY: leser mye skjønnlitteratur

LESER: historiske romaner og krim

SER: britisk krim og dokumenterer på TV2, de er gode

HØRER: P1 og faglige podkaster

BRENNER FOR: er veldig opptatt av skole og at vi skal få den best mulige yrkesfagopplæringen

ildsjeler som organiserer YFF. Optimalt bør dette være på organisasjonsnivå og ikke på enkeltindividnivå. Det er sårbart og gjør at skoleledelsen har betydning. Andre steder er det ildsjeler som tar jobben eller det finnes et system for det hele. Dette henger i organisasjonen, og det vil si ledelsen.

Doktorgradsstipendiaten har en caseskole, der svært mange av elevene kommer rett ut i lære. Hennes erfaring er at der rektoren har lagt gode føringer for hvordan YFF skal gjennomføres, vet alle hva de har å forholde seg til.

– Du må se på hele verdikjeden fra rektor og ledergruppe og videre til avdelingsledere, lærere, elever, opplæringskontor og bedrifter for å få elevene ut i relevant yrkespraksis i YFF. Det bør være et tett systematisk samarbeid mellom skole og arbeidsliv med organisatoriske rutiner. Dette gjelder selv om de ulike yrkesfagene har sine særegenheter. Det kan være en utfordring å dekke arbeidslivets behov og gi god nok yrkesrelevant praksis, sier kvinnen som brenner for det yrkesfaglige og mener det beste er at elevene er ute i bedrift i stedet for å ha YFF på skolen.

– *Hva gjør du på fritiden når du slipper litt taket i skole?*

– Leser og går tur. Gjerne med venner. ●

Fagskolen
Innlandet

Les historien om Mari Jensen som fulgte hjertet, valgte yrkesfag og fikk drømmejobben.

Yrkesfag: Nøkkelen til en **lys** fremtid

Norge kommer til å mangle 100 000 fagarbeidere innen 2030. Det betyr én ting: For de som velger yrkesfag står dørene på vidt gap. Ikke bare til jobb, men til spennende yrkesmuligheter hvor de utvikler seg, tjener godt og utgjør en forskjell.

De som velger yrkesfag, er praktikere med teoretisk forankring! Som kliniske helsefagarbeidere, eller fagskoleingeniører innen bygg, anlegg eller elektro. Som spesialister innenfor helseteknologi, industri 5.0, logistikk eller IT-drift og sikkerhet. Med fagbrev som elektriker og en høyere yrkesfaglig utdanning, leder de egne bedrifter eller reiser verden rundt som automasjonsteknikere i industrien, eller som servicemekanikere offshore.

Dette handler yrkesfag om. Om å gjøre noe konkret og meningsfylt – skape, løse problemer og gjøre livet bedre for andre.

Mer enn bare jobb

Erfaring viser at mennesker lærer best når vi gjør noe vi liker, noe spennende og interessant. Yrkesfag tilbyr dette. Læring i en kombinasjon av teori og praksis, der de ser resultater av innsatsen hver dag.

Det er ikke feil med studiespesialisering, men det er bare ikke for alle. Alternativet er en praksisnær utdanning, som gir mestringfølelse fra dag én. En raskt og trygg vei inn i arbeidslivet.

Og her er det beste: Yrkesfag stenger ingen dører! Etter endt fagbrev kan du ta høyere utdanning gjennom fagskole, kombinert med jobb.

Yrkesfag – det smarte valget for fremtiden

Norge trenger fagfolk, og ungdommene våre trenger en utdanning som gir motivasjon og mestring. Yrkesfag er ikke en plan B, det er veien til trygghet, selvstendighet og en utrolig spennende karriere.

Kompetanse i takt med livet

LANGE VENTELISTER**Flere fylker melder om ventelister for å komme inn på yrkesfag**

I Finnmark er det press på flere yrkesfagtilbud, melder nettstedet iFinnmark. For eksempel sto flere på venteliste for plass på teknologi- og elektrofag i Alta og Hammerfest ved skolestart.

– Yrkesfag gir god tilgang til jobber og læreplasser i regionen. Finnmark har en sterk tradisjon for maritime og industrielle yrker, og mange ungdommer ser verdien i en praktisk utdanning som raskt gir jobb i regionen, sier Grethe Pleym, opplæringssjef i Finnmark fylkeskommune.

NYTT SYKEHJEM I OSLO**Satser på fagskole og praksisnær opplæring**

■ Diakonhjemmet har startet byggingen av et nytt sykehjem med 138 langtidsplasser. Sykehjemmet, som skal stå ferdig i 2027, blir en integrert del av campusområdet på Steinerud – tett på både høgskole, fagskole og sykehus.

– Diakonhjemmets nye sykehjem skal ikke bare gi omsorg – det skal også utdanne og være arena for forskning og innovasjon, sier administrerende direktør Ingunn Moser i en pressemelding.

Det nye bygget vil legge til rette for tett samarbeid mellom tjenesteyting og utdanning, og blir en viktig læringsarena for fagskolestudenter innen helse og omsorg. Også en kommende videregående skole med helseprofil skal etableres i området og blir med i samspillet.

Samarbeidet skal styrke kunnskapsgrunnlaget i de kommunale helse- og omsorgstjenestene.

– Dette blir en attraktiv læringsarena for fremtidens helsepersonell og et laboratorium for tjenesteutvikling, avslutter Moser.

OSLO**REGJERINGEN BRUKER 20 MILLIONER PÅ ET EGET UNGDOMSPROGRAM**

Ungdom under 30 år skal få mulighet til å delta i et program der de tester ut egen arbeidsevne.

■ – Ungdomsprogrammet er et direkte svar på at for mange unge i dag står utenfor jobb og utdanning, og for mange ender opp på trygd, sier arbeids- og inkluderingsminister Tonje Brenna (Ap).

Programmet settes i gang denne høsten.

Målet er at flere under 30 skal inn i arbeidslivet.

– Ungdom må få vise hva de kan, i stedet for å måtte bevise at de er syke for å få en inntekt. Når deltakerne vet at de har en inntekt gjennom programmet, kan de bruke tiden og energien sin på å lære, utvikle seg og søke jobb, sier Brenna.

FAKTA OM PROGRAMMET

- Rundt 100 000 under 30 er verken i jobb eller tar utdanning.
- Mange av dem har aldri vært i jobb, og har ikke rett til dagpenger.
- For å få penger til å leve av er de avhengig av sosialhjelp eller ytelser som er knyttet til at de har en diagnose, som arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd.
- Unge som er aktuelle for det nye programmet, vil få inntekt fra Nav som ikke er knyttet til at de har en diagnose, men at de er i aktivitet.
- Inntektssikringen vil være på samme nivå som minstesatsen for arbeidsavklaringspenger (AAP). De som har barn, vil få et tillegg.
- Sju Nav-kontorer er valgt ut til å prøve ut det nye programme. Dette er Nav-kontorene i Kristiansand, Arendal, Bergen vest, Bergen sør, Sandefjord, Skien og Porsgrunn.

“Målet er at flere fullfører videregående opplæring. Da må vi åpne for nye løsninger.

FØLG OPP LÆRLINGENE

– Husk at kua også har vært kalv

■ Elev- og lærlingombud i Nordland, Espen Edvardsen, minner lærebedrifter om at nye lærlinger trenger trygge rammer for å lære.

– Det vil bli gjort feil, men målet er læring. Om vi møter ungdom med støtte og respekt, får vi både dyktige fagarbeidere og framtidige ansatte, skriver han i et debattinnlegg i Helgelendingen.

Han peker på at de fleste lærlinger har det bra, men at noen fortsatt brukes som billig arbeidskraft uten fokus på opplæring. Derfor oppfordrer han både foresatte og bedrifter til å følge opp, slik at lærlingene får den opplæringen de har krav på.

NYE LØSNINGER

Ungdom skal kunne ta fagbrev der de er

Flere ungdommer skal slippe å flytte hjemmefra for å kunne ta fagbrevet de ønsker seg, mener regjeringen.

■ I et forslag som nå er ute på høring, åpnes det for fjernundervisning og opplæring i lokale bedrifter.

– Målet er at flere fullfører videregående opplæring. Da må vi åpne for nye løsninger. En skole for alle må ikke være lik for alle, sier kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun (Ap).

Forsøket er prøvd ut i Finnmark, hvor elever i utkantkommuner har fått tilbud om yrkesfaglig opplæring der de bor, i samarbeid mellom Nordkapp videregående skole, kommunene og næringslivet. Det har vist seg at flere da fullfører videregående.

– Dette tilbudet er viktig. Elevene kan bli boende i hjemkommunen og begynne på en videregående opplæring som de selv er motivert for, i stedet for å måtte flytte på hybel. For noen vil alternativet være å ikke søke seg til videregående opplæring, fordi de ikke ønsker å flytte fra hjemstedet, sier Nordtun.

FOTO: ARBEIDS- OG INKLUDERINGSDEPARTEMENTET

SLÅR ALARM OM HELSEFAG I RISØR

Kun 23 elever søkte

seg til helse- og oppvekstfag i Risør. Nå advarer lærerne Kristin Narvik og Kristin Jakobsen ved Tvedestrand vgs. mot konsekvensene av at utdanningen er flyttet dit. – Dette er ikke bare et spørsmål om skoletilbud, men om framtidig rekruttering til helse- og omsorgssektoren, sier de til Aust-Agder Blad.

GJØVIK

Utdanner grønnsakgründere

■ Nå kan du søke skoleplass for å bli grønnsakgründer. Fagskolen Innlandet samarbeider med Bondens marked om det nye fagskolestudiet som skal motivere flere til å satse på lokal produksjon og salg av grønnsaker.

– Kundene våre vil ha mer grønnsaker, så vi har lenge jobbet for å få flere til å dyrke, sier Randi Ledaal Gjertsen, daglig leder i Bondens marked Norge, som har tro på fagskolens praktiske tilnærming samtidig som studentene får studiepoeng.

Marit Ruud Skolseg er faglig leder for landbruksfag ved Fagskolen Innlandet.

Hun sier at de vil gi studentene kunnskap om krav som stilles til matprodusenter, økologisk produksjon, ulike driftsmetoder, utfordringer i bransjen, salgskanaler, markedsforståelse og mye mer.

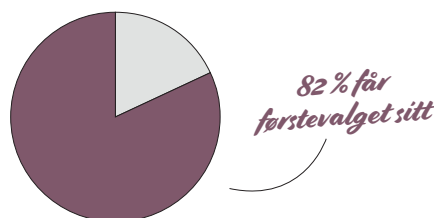

VESTLAND FYLKE LØSTE SKOLEPlass-KRISEN

Vestland fylkeskommune har klart å gi alle de over **20 000 søkerne** til videregående skole plass til skolestart. Bakgrunnen for plasskrisen er blant annet en lovendring som ga flere ungdommer rett til utdanning, noe som førte til rekordmange søkere – særlig til yrkesfag og i bergensområdet.

For å møte behovet har fylket opprettet **24 nye klasser og lagt ned åtte**, en langt større omstokking enn normalt. – Det har aldri vært så dramatisk, sier fylkesordfører Jon Askeland (Sp).

82 prosent av elevene får førstevalget sitt, på nivå med i fjor, skriver Bergensavisen.

Det er bedriftene som kjenner elevene – men det er læreren som setter karakteren

– Satt på spissen kan det virke tilfeldig hvilken karakter eleven får i YFF, sier yrkesfaglærer Ida Kristine Larsen. En ny studie undersøker hvordan vurderingen faktisk foregår – og hvem som egentlig har mest å si.

TEKST WENCHE SCHJØNBERG

Yrkesfaglig fordypning (YFF) er kanskje det viktigste faget for elever på yrkesfag. Her får de prøve seg i bedrift, utvikle praktiske ferdigheter og knytte kontakt med mulige læreplasser. Likevel finnes det knapt retningslinjer for hvordan elevene skal vurderes.

– YFF er et svært viktig fag for elevene. Det er her de får sin første introduksjon til arbeidslivet. Likevel har vi omtrent ingen føringer for hvordan de skal vurderes. Vurderingen kan derfor oppleves som tilfeldig – både fra lærer til lærer og fra skole til skole, sier Ida Kristine Larsen til Yrke.

MASTER OM VURDERING

Hun er yrkesfaglærer ved Dahlske videregående skole i Grimstad og har skrevet masteroppgave om vurdering i YFF ved OsloMet. Nå har hun, sammen med professor Evi Schmid, som arbeider ved institutt for yrkesfaglærerutdanningen, publisert forskningsartikkelen «Hvordan vurderes elevenes praksis i yrkesfaglig fordypning? En kvalitativ studie i salgs- og reiselivs-faget» i Nordisk tidsskrift for utdanning og praksis, som gis ut av Cappelen Damm Akademisk.

Schmid leder også forskningsprosjektet School4Work, finansiert av Norges forskningsråd. Prosjektet undersøker overgangen fra skoledelen på yrkesfag til læretiden – og hvordan skolen og arbeidslivet bedre kan samarbeide om å forberede elevene på overgangen til arbeidslivet.

– Vi vet fortsatt for lite om hvordan vurdering foregår i praksis i YFF, og hvilke forståelser som ligger til grunn. Men vi vet at mange yrkesfaglærere mener det er vanskelig å vurdere elevenes praksis i faget. Dette har vi også sett i prosjektet School4Work, der vi blant annet har intervjuet 37 yrkesfaglærere om hvordan de jobber for å

LÆRER TIL DAGLIG:
Ida Kristine Larsen er yrkesfaglærer i Grimstad. Foto: privat

“YFF er et svært viktig fag for elevene. Det er her de får sin første introduksjon til arbeidslivet. Likevel har vi omtrent ingen føringer for hvordan de skal vurderes.

YRKESFAGLÆRER IDA KRISTINE LARSEN

forberede elevene på overgangen til læretiden. Det trengs mer forskning på dette feltet, sier hun.

LÆRERNE HAR KOMPETANSEN

Forskriften for YFF sier at vurderingen i faget skal være basert på et samarbeid mellom lærer og praksisveileder i bedrift dersom YFF gjennomføres i arbeidslivet. Studien finner imidlertid at det er potensial for å videreutvikle samarbeidet mellom skole og arbeidsliv om vurdering i faget. I studien peker lærerne på at det er de som har vurderingskompetanse – både for undervis- og sluttvurderinger, og derfor har de også ansvar for å sette karakteren.

– Vi setter karakteren fordi det er vi som har vurderingskompetanse, sier en av lærerne som underviser i YFF-faget.

Men mange av praksisveilederne i bedriftene opplever

PRAKTISK OPLÆRING: Dette bildet fra Sverige viser en elev i læresituasjon på byggfag. Illustrasjonsfoto: Daniel Nilsson

det som frustrerende å ha liten innflytelse på sluttvurderingen – til tross for at det er de som følger elevene i det daglige arbeidet.

– Det er vi som arbeider sammen med eleven. Det er vi som vet hva eleven kan, sier en praksisveileder i studien.

En annen legger til:

– Jeg mener bedriften burde sette standpunkt. Det er vi som har sett hva eleven faktisk har gjort i praksis.

– DA MÅ DE VÆRE DER

En tredje er tydelig på at vurdering fra lærere som ikke har vært til stede, er problematisk:

– Hvis lærerne skal sette karakter, må de i så fall være der. Ellers har de jo ikke peiling.

Studien bygger på intervjuer med fire lærere og fire praksisveiledere innen salgs- og reiselivsfag. Ett av hovedfunnene er at vurderingsarbeidet i YFF ofte foregår i to parallelle

virkeligheter: Bedriften ser eleven i arbeid – men læreren setter karakteren, ofte basert på korte samtaler, skjemaer og elevlogger.

Det kan skape avstand mellom praksis og vurdering, mener Larsen.

– Det er viktig at lærere får tid til å følge opp elevene tett i praksis. Uten det grunnlaget kan vurderingen oppleves som lite relevant – og i verste fall urettferdig.

LÆRERE: – VI MÅ UT I BEDRIFT

Også lærerne i studien peker på at det er avgjørende å være til stede ute i bedrift.

– Vi får tilbakemeldinger fra praksisplass om hva og hvordan elevene har gjort det. Og så er vi mye ute og besøker elevene, sier en lærer.

– Jeg har vært ute og snakket med både veileder og elev underveis. Da får jeg sett hva elevene gjør, og vi kan snakke om →

MÅ FÅ TID: Evi Schmid mener lærere må sikres tid til å følge opp elevene i YFF. Foto: Siv Tonje Separati Håkonsen

“For mange bedrifter kan hvordan en elev gjør det i YFF, være avgjørende for om eleven får læreplass. Derfor er det viktig at vi forstår hvordan vurderingen faktisk skjer.

PROFESSOR EVI SCHMID

Yrkesfaglig fordypning (YFF)

- Yrkesfaglig fordypning (YFF) er et obligatorisk fag på vg1 og vg2 i alle yrkesfaglige utdanningsprogram.
- Faget skal gi elevene mulighet til å
 - prøve ut aktuelle lærefag
 - få erfaring fra arbeidslivet
 - utvikle yrkesrelevant kompetanse
- Formålet med faget er å styrke elevenes mulighet til å få læreplass og hjelpe dem å ta et informert fagvalg.
- Organisering: Elever kan være i praksis i bedrift, arbeide med praksisoppgaver på skolen eller kombinere dette.
- Det settes standpunkt karakter i faget, men det finnes få nasjonale retningslinjer for hvordan vurderingen skal praktiseres mellom skole og bedrift.
- Skolen har ansvar for vurdering, men dersom YFF gjennomføres i bedrift, skal skole og arbeidsliv samarbeide om vurdering.

Kilde: Utdanningsdirektoratet og forskningsartikkel av Larsen & Schmid

hva de bør utvikle videre. Det er sjelden bedriftens vurdering kommer som en overraskelse, sier en annen.

Men ikke alle lærere har like god anledning til å følge opp. Flere informanter i studien beskriver at YFF ofte nedprioriteres på timeplanen, og at lærerne blir satt til andre oppgaver når elevene er ute i praksis.

Professor Evi Schmid mener det er et paradoks at yrkesfaglærerne har ansvaret for både underveisvurdering og slutt karakter i faget, samtidig som de ikke er sikret timer til å følge opp elevene i YFF.

– *Blir elevene fulgt for dårlig opp av lærerne i YFF?*

– Det er ingen som klandrer lærerne, og det varierer hvor mye tid hver lærer har og trenger til besøk i bedrift. Ut fra hva vi har hørt fra lærerne kan de noen ganger bruke fem–ti minutter på å snakke med en elev i bedrift, andre ganger kan et besøk vare opp mot halvannen time. Men for å vite hvordan en elev har det og fungerer i en arbeidsprosess, er det en gylden regel at læreren må følge elevene opp jevnlig, mener hun.

KARAKTEREN I YFF KAN AVGJØRE

Som medforfatter av artikkelen understreker hun betydningen av vurdering i YFF:

– YFF er et utrolig viktig fag for overgangen til læretiden. For mange bedrifter kan hvordan en elev gjør det i YFF, være avgjørende for om eleven får læreplass. Derfor er det viktig at vi forstår hvordan vurderingen faktisk skjer.

– Det gjør vurderingspraksisen i faget enda viktigere, sier hun.

Yrke har belyst YFF i flere artikler, der det blant annet går fram at gjennomføringen av YFF varierer fra skole til skole,

og at det varierer hvor mange timer lærerne får til yrkesfaglig fordypning.

I en debattartikkel har universitetslektor Monika Øgård beskrevet hvor vanskelig faget kan oppleves av lærere. «Da jeg startet som yrkesfaglærer, husker jeg at jeg ikke helt visste hvordan jeg skulle møte dette faget, og det var også få som kunne støtte meg i dette», skriver hun.

Flere har også sagt at lærerne må sikres tid til elevene som er i YFF, og at faget må styrkes, men selve vurderingspraksisen har vært lite belyst. Nå etterlyser forskerne både bedre rammer for vurderingen og tydeligere rollefordeling mellom skole og bedrift.

ØNSKER TYDELIGERE RAMMER

Både Larsen og Schmid peker på behovet for å styrke vurderingskompetansen hos praksisveiledere – og samtidig sikre lærere tid til oppfølging.

– I dag finnes det få systemer for hvordan skole og bedrift skal samarbeide om vurdering. Det overlates til enkeltlærere og enkeltbedrifter å finne løsninger, sier Larsen.

Hun og Schmid frykter at resultatet av at samarbeidet om vurderingen ikke er satt i system, kan bli at vurderingen varierer sterkt fra skole til skole og elevens opplevelse av rettferdighet og forutsigbarhet svekkes.

For å bøte på dette foreslår de blant annet at yrkesfaglærere kan få anledning til å lære opp bedriftene i vurderingskompetanse.

Flere av praksisveilederne i studien uttrykker også ønske om tettere samarbeid med skolen:

– Jeg forventer av lærerne at de tar seg tid til eleven. Om det er ti minutter eller en halv time spiller ingen rolle. Da kan jeg også fortelle læreren hvordan jeg ser på eleven. Det er viktig å ha to sider, sier en veileder.

VIL HA MER FORSKNING

Larsen og Schmid mener det trengs mer forskning på vurdering i yrkesfagene generelt – og særlig i praksisnære fag som YFF. De peker på at det finnes en del kunnskap om selve faget YFF, men svært lite om hvordan vurderingen faktisk gjennomføres og oppleves av både elever, lærere og veiledere.

– Det er et tomrom her. Vi trenger mer innsikt i hvordan vurderingsarbeidet faktisk praktiseres, og hvordan det oppleves av alle parter. Ikke minst bør vi få frem elevperspektivet i større grad, sier Larsen.

ET FAG MED STORT ANSVAR

YFF er et fag som skal gi elevene både erfaring, motivasjon og overgang til lærlingplass. Da må vurderingen speile det de faktisk gjør i praksis, mener Larsen og Schmid.

– Når vurderingen fungerer godt, skjer den i et samspill mellom skole og arbeidsliv. Da blir den også mer relevant og mer rettferdig for elevene, sier Schmid. ●

Bestill abonnement på Yrke

Er du medlem i Utdanningsforbundet kan du velge abonnementene dine på Min side www.udf.no/min-side

Har du spørsmål kan medlemsservice kontaktes på e-post medlem@udf.no eller telefon 24 14 20 00.

Er du ikke medlem, men ønsker abonnement kan du sende e-post til abonnement@utdanningsnytt.no

Prisen er 500 kroner per år for 4 utgaver.

utdanningsnytt.no/abonnement

Utgis
i både
papirutgave
og som
e-blad

Adriel er en av de heldige som har fått lære plass i dyrefag

Bare tre i Adriels klasse fikk lære plass som dyrefagarbeider. Adriel trakk vinnerloddet.

TEKST MERETE SILLESEN BILDER MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

17-åringen stortrives som lærling på kennelen i Sande i Vestfold. Glade bjeff og logrende haler møter oss når vi ankommer Gårdstunet Hundepensjonat, som ligger litt avsides til i skogen. Her har Ellen Rosnes drevet hundepensjonat i elleve år. Hun tar både imot hunder på dagpass, og de som trenger et sted å være over lengre tid, og leier inn ekstrahjelp i de travleste periodene.

VALPEKOS: Hundene får mye oppmerksomhet og kos i løpet av dagen. Ekstra stas er det nå med de sju valpene i valpebingen inne hos Ellen.

– Skal vi få dyktige dyrefagarbeidere, må de også få mulighet til å være lærlinger, så her bør flere bedrifter på banen, sier Ellen.

– Adriel hadde allerede vært her i praksis, og da hun trengte lærlingplass, var det naturlig for meg å bli godkjent opplæringsbedrift, noe jeg ble i juni 2024.

HVORFOR SÅ FÅ?

Adriel er heldig. I klassen hennes var det bare 3 av 17 elever som fikk lærlingplass.

– *Hvorfor er det så få som får lære plass i dette faget?*

– Jeg kan ikke gi noen vitenskapelig forklaring, men dette er jo et forholdsvis nytt område blant alle fagbrevene vi har. Det tar nok litt tid før det blir mer kjent, sier Rune Aastrøm-Halstad, rådgiver i seksjon fag- og yrkesopplæring i Vestfold fylkeskommune.

Han tror det også kan ha betydning at yrket retter seg mot mange små bedrifter.

– For mange små bedrifter kan økonomiske spørsmål spille inn når de vurderer om de kan bli lærebedrift eller ikke, tror han.

YFF

Aastrøm-Halstad sier at Melsom videregående, skolen Adriel gikk på, har mye samarbeid med bedrifter i YFF-faget.

Det kan bidra til at flere aktuelle læreplasser kommer på banen, slik Ellen Rosnes og Gårdstunet Hundepensjonat har gjort. →

HALVT HUNDRE TUSEN 48 476. Så mange lærekontrakter løp og gikk i norske bedrifter ved utgangen av 2024. De fleste var fag i teknikk- og industrifag, men også i bygg- og anleggssektoren, i elektrofag og i helse- og oppvekstfag var det mange lærlinger.

LUFTING: Adriel vet hvilke hunder som kan luftes sammen, og hundene fryder seg når hun tar dem med til den store gressletta, som er inngjerdet. Der kan de løpe fritt flere ganger om dagen.

“Jeg begynte på Melsom videregående skole, med naturbruk på vg1 og dyrefag på vg2. Og jeg følte med en gang at dette var et riktig valg.

ADRIEL

– Vi samarbeider tett med Melsom videregående, og vi jobber aktivt med å godkjenne bedrifter som de foreslår. Ellers prøver vi å framsnakke lærefaget i alle fora hvor dette kan være relevant, sier han til Yrke.

VANSKELIG Å VELGE RIKTIG FAG

For 17 år gamle Adriel Berg var ikke dyr førstevalget.

Hun vokste opp på gård i Sande, og har alltid vært glad i dyr. Likevel valgte hun bygg og anlegg da hun begynte på videregående. Etter to måneder fant hun ut at det ble helt feil, og bestemte seg for å følge hjertet.

– Jeg begynte derfor på Melsom videregående skole, med naturbruk på vg1 og dyrefag på vg2. Og jeg følte med en gang at dette var et riktig valg, sier Adriel.

– Jeg måtte riktignok bo på internatet, men det gikk også fint. Vi bodde to og to på rommet, og det var et godt og inkluderende miljø på skolen. Kanskje ble jeg fortere selvstendig av å flytte så tidlig for meg selv også.

Adriel bor nå hjemme på gården, hun har sertifikat og kjører til jobben på hundepensjonatet. Hun er snart ferdig med sitt første år som lærer, og er litt usikker på hva hun vil bruke utdanningen til. Det eneste hun vet, er at hun vil jobbe med dyr. Med fagbrev som dyrefagarbeider vil hun ha mange muligheter, enten hun velger å gå ut i jobb eller studere videre.

VARIERTE ARBEIDSDAGER

Det er Adriel som starter dagen på kennelen når hun kommer og slår på lyset klokken 8 tre dager i uken. Hun kan ikke tenke seg en bedre start enn å bli møtt av hunder som er elleville av begeistring over å se henne.

Adriel gir hundene mat og eventuelt medisiner, vet hvem som kan luftes sammen og sørger for at alle vannskåler har friskt vann. Dessuten vasker hun og passer på at hundene bor under gode forhold i båsene sine.

Det er også Adriel som bader hundene når det trengs. Hun har gjerne musikk på ørene, for det kan bli mye lyd når det er mange hunder der. Ellen forteller at hun helst bruker hørselvern.

– Luftingen i den store hundegården, der hundene løper fritt, skjer flere ganger om dagen. Hvordan dagene blir avgjøres av hvilke hunder som er her, forklarer Ellen, som selv har fem settere, en av dem har nå sju valper.

– I sommermånedene er det gjerne høyt trykk,

“Skal vi få dyktige dyrefagarbeidere, må de også få mulighet til å være læringer, så her bør flere bedrifter på banen.

ELLEN ROSNES, EIER AV
GÅRDSTUNET DYREPENSJONAT

SAMARBEID: Adriel kan alltid spørre Ellen når det er noe hun lurar på. De to planlegger også dagene sammen, ut fra hvilke hunder de har. Ingen dager er like på kennelen.

HAN SITTER MED ANSVARET: Rune Aastrøm-Halstad.
Foto: Vestfold fylkeskommune

mens det kommer få hunder i måneder som november. Da får vi tid til å gjøre nødvendig vedlikehold, for det er alltid noe som skal gjøres på et hundepensjonat.

En gang i året deltar Adriel på messe for ungdom, der hun forteller om yrkesvalget sitt. Dette skjer i samarbeid med Nav.

FÅR OGSÅ PRAKSIS HOS DYRLEGEN

Adriel og Ellen prøver å spise lunsj sammen, og de planlegger også dagens gjøremål i fellesskap. De tar imot folk som gjerne vil hilse på og se kennelen før de eventuelt bestiller plass, og Ellen roser Adriel for måten hun behandler både dyr og mennesker på.

– Hun er omsorgsfull, ærlig og høflig, leser hundene bra og er aldri redd for å ta i et tak. Det er egenskaper som kommer godt med her, sier Ellen.

De har ofte travle dager på kennelen, med stillere perioder innimellom. Ellen sier det er så vidt hun klarer seg alene de dagene Adriel ikke jobber der. Læreren hjelper også til med dokumentasjon på sosiale medier.

ANSVAR: Det er et stort ansvar å passe andres hunder, og Adriel sørger for at hundene alltid er i bånd når de går til og fra lufttegården.

– Jeg samarbeider med en dyrlege, og for at Adriel skal få bredest mulig erfaring, jobber hun der to dager i uken, noe hun kan fortsette med neste år. Siden dette går gjennom meg, og er godkjent av rådgiver i seksjon fag og yrkesopplæring i fylket, trenger ikke dyrlegen å være godkjent opplæringsbedrift. Rådgiveren kommer på besøk hit hvert halvår, og jeg kan alltid ringe ham hvis det er noe jeg lurer på, forklarer Ellen.

Adriel opplever at mange av hundene som kommer til dyrlegen, også har vært på kennelen, og kjenner henne igjen. Det gjør dem trygge, og Adriel

RENGJØRING: Adriel får fort god kontakt med hundene. Det er viktig at de har det rent i båsene sine, og vasking er en av lærlingens oppgaver.

skjønner at hun gjør en forskjell for hundene. Det er en god følelse.

SLIK ORGANISERES OPPLÆRINGSBEDRIFTEN

Rune Aastrøm-Halstad forteller at Vestfold har to modeller for lærebedriftene.

Ellen Rosnes' hundepensjonat er det som betegnes som en selvstendig lærebedrift. I den andre modellen er bedriften medlem i et samarbeidsorgan og har en samarbeidsavtale med dem

– Koordinator for YFF-faget (Yrkesfaglig for-dypning) på Melsom videregående, Helle Eia Skjelbred, har gjort en veldig god jobb med informasjon både til bedriften og meg. Vi gjennomførte et møte i bedriften for å gå gjennom kravene for å bli en godkjent lærebedrift, sier Rune Aastrøm-Halstad.

– Faglig leder har det daglige ansvaret for opplæringen, og det er også hun som har sørget for lærlingens mulighet til å være noe hos dyrlege. På den måten kan Adriel oppfylle flere kompetansemål. Som Ellen sier, har vi et godt samarbeid, og jeg opplever at bedriften følger kravene til å være lærebedrift på en god faglig måte. ●

Lærling på utveksling fra Wien til Oslo Alt gikk på skinner da Kevin kom til Sporveien

Læringer kan også reise på utveksling med støtte fra Erasmus+. Kevin Schwinner fra Østerrike søkte om å komme til Sporveien i Oslo. Lite visste han alt om som ventet ham.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

“Jeg ville ut for å lære mer om andre land, se hvordan arbeidet gjøres der, og også øve meg på språk.

PÅ NATTSKIFT: Vedlikeholdsarbeidet i Sporveien gjøres om natten, og Kevin Schwinner er med ut for å lære av erfarne fagarbeidere.

FORNØYD: Lærlingen Kevin Schwinner har hatt en lærerik utviklingstid på fem uker hos Sporveien i Oslo.

En natt la han både skinner og var TikTok-midtpunkt. Yrke var med: Klokka har passert midnatt, og arbeiderne som har nattskift hos Sporveien, venter i lokalene på Etterstadsløtta i Oslo. Blant gjengen som sitter der i gul reflektdress, med en blå hjelm mellom hendene, er Kevin Schwinner (18). Han skal være med ut på oppdrag for å vedlikeholde skinner, men klarsignalet er ikke kommet ennå. Alle togene må være parkerte for natten, før mannskapet slipper til. Praten går, mens mørket kommer krypende utenfor.

– Alt er så seriøst i Østerrike, her er folk mer livlige og sier stadig «you are my friend». En dag tok også en av de ansatte meg med på fisketur. Det var en helt ny opplevelse, sier 18-åringen.

Dette er hans femte uke i Norge, og utvekslingstiden er snart over.

Østerrikske lærlinger sitter mer på skoleben- →

PRESENTASJON: Nicoline Bjerge og Martine Vatland Rasmussen fra kommunikasjonsavdelingen til Sporveien skal lage et innslag om Kevin og utvekslingsprogrammet. Her presenterer han seg, midt inne i tunnelen.

GOD VEILEDNING: Kevin får opplæring i å vedlikeholde skinner. Arbeidsoppgavene kjenner han også fra Wien, men lærlingene i Norge er mer ute og mindre på skolebenken.

“ Erfaringene med å ha Kevin her har vært positive, og Sporveien ser på utveksling som både nyttig og givende.

NY ERFARING: Jytte Seligmann er lærlingeansvarlig hos Sporveien, og glad for at Kevin Schwiner er kommet på utveksling. Målet er at flere norske lærlinger også skal reise ut i regi av Erasmus+.

GOD STEMNING: Kevin og de andre venter på beskjed om hva som skal gjøres videre.

ken enn de norske, og er derfor ikke så drillet i det praktiske arbeidet ute.

ERASMUS+ FOR LÆRLINGER

Det var Kevin Schwiner som tok initiativet. Han kontaktet fylkeskommunen, som koordinerer Erasmus-utvekslingen i Oslo og Akershus, og de henvendte seg videre til Sporveien. Baneavdelingen var rask med å svare ja.

Til daglig er 18-åring lærling hos selskapet ÖBB, et stort firma som drifter t-banen i Wien. Dette er hans første tur til Norge.

– Jeg ville ut for å lære mer om andre land, se hvordan arbeidet gjøres der, og også øve meg på språk, sier Kevin. I bunnen er den unge mannen utdannet togfører, men nå vil han bli «skinne-mester», som det kalles fritt oversatt.

Erasmus+-ordningen er godt kjent på de fleste videregående skoler, men det er ikke så mange som vet at den også gjelder for lærlinger. Kevin er én i ei gruppe på fem som er i Oslo. Men det er bare han som er utplassert hos Sporveien.

I løpet av de fem ukene har 18-åringen lært både om norsk infrastruktur og hvordan Sporveien jobber med vedlikehold og teknologi.

PÅ OPPDRAG

Klarsignalet er kommet, og arbeiderne gjør de siste forberedelsene til å dra ut. Kevin får være med på gult materiell, eller Robel trekraft, som den også heter. Dette er et transportmiddel han er kjent med fra hjemlandet. Med på turen er også Nicoline Bjerger og Martine Vatland Rasmussen, fra kommunikasjonsavdelingen til Sporveien. De skal presentere Kevin og utvekslingsprogrammet, for å gjøre det bedre kjent blant unge. Målet er at det skal være med på å friste enda flere til å søke lærlingplass hos Sporveien.

Kevin stiller seg opp foran kameraet inne i tunnelen, smiler til mobilen som filmer, og forteller sin historie. Senere blir han også med på en liten musikksekvens, sammen med Martine og en kollega.

Hovedoppgaven til Kevin er å være med fagarbeiderne og de norske lærlingene for å gjøre vedlikehold

på skinnegangen til T-banen. Han skurrer og banker og får innføring i hvordan det kan gjøres på den beste måten. Klokka er 02:30, og det meste av byen sover. Lyden av en tung slegge mot metallet gir gjenklang i bergveggen. Arbeidet må avsluttes før morgentogene begynner å trille grytidlig gjennom Oslo.

EN GOD ERFARING

– Erfaringene med å ha Kevin her har vært positive, og Sporveien ser på utveksling som både nyttig og givende, både for lærlingen og fagmiljøet som tar imot, sier Jytte Seligmann, som er lærlingeansvarlig i Sporveien.

De har rundt 40 fordelt på svært mange fag.

– Foreløpig har vi ikke hatt noen lærlinger som har reist ut, men vi vet at noen planlegger å søke utveksling til våren. Dessverre er ordningen lite kjent, sier Jytte Seligmann.

For utvekslings-lærling Kevin Schwiner går det mot slutten av de fem ukene i Norge. Han er mange erfaringer og opplevelser rikere, og i slutten av august venter alvoret. Da skal han opp til fagprøven hjemme i Wien. ●

TIKTOK: Sporveien vil gjerne nå ut til de unge, som et ledd i rekrutteringen, og muligheten for utveksling skal være med og friste. Kevin stiller opp sammen med Martine Vatland Rasmussen, som har ansvaret for TikTok-satsingen.

“ Rørfaget er kjempestort og krever mye kunnskap. Det er akkurat det som gjør det så artig.

SKIFTNØKLER: – Rørfag er et kjempestort fag, sier Kristine Friberg, som er i sitt tredje av fire år som voksenlærling i firmaet GK. Skiftnøkler er superviktige verktøy for rørleggerne.

Kristine Friberg

Lærlingen Kristine:

– Rørlegger er ikke tyngre enn sykepleier

Hun drømte om å bli rørlegger, men ble styrt mot helsefag. Etter flere år som sykepleier valgte Kristine Friberg (26) å følge drømmen. Nå er hun voksenlærling – og stortrives på byggeplassen.

TEKST OG BILDER HARALD VINGELSGAARD

STJØRDAL

Jeg skal bli en skikkelig god rørlegger, sier Kristine Friberg.

Yrke møter henne i et stort bygg, som skal bli den nye Halsen barneskole i Stjørdal i Trøndelag. Her er hun i sitt tredje år som voksenlærling i rørleggerfa-

get i firmaet GK. Før hun tok på seg vernesko og hjelm, jobbet hun som sykepleier på kirurgisk ortopedisk avdeling ved St. Olavs hospital, Orkdal sjukehus.

– Rørfaget er kjempestort og krever mye kunnskap. Det er akkurat det som gjør det så artig, sier hun.

– SYKEPLEIE VAR OGSÅ TUNGT

Allerede på ungdomsskolen ville Kristine bli rørlegger. Lærere og rådgivere mente yrket var for tungt, og hun ble anbefalt å velge helsefag. I dag kan hun sammenligne.

– Som sykepleier hadde jeg mange tunge løft. Jeg måtte snu pasienter i senga og hjelpe folk opp på beina. En gang svimte en pasient av i gangen, og jeg måtte løfte vedkommende opp, forteller hun.

– Som rørlegger er det tungt å bære stålrør, men vi er alltid to om det. Og kollegaene stiller opp når

jeg trenger hjelp. Så nei – rørlegger er ikke tyngre enn sykepleier.

HALVVEIS

Hun er halvveis i opplæringstida som voksenlærling.

Rørlegger

Felles programfag for vg2 rørfag eller opplæring i bedrift, ifølge vilbli.no: bransjelære, sanitærteknikk og varmeteknikk

Det beste med å være rørlegger? Variasjon i arbeidsoppgavene, og at jeg må bruke hodet og kroppen samtidig.

Det verste? Det å stå ute på et kaldt betongdekke i 20 minusgrader og legge plastrør uten at de skal knekke, samtidig som det blåser fra alle kanter, det føles ille. Det er desto finere å være ute og arbeide når det er fint vær.

– Jeg begynner på mitt tredje år nå. Tida går veldig fort. Rørlegger er et veldig artig yrke, og jeg har lært mye. Jeg stortrives, sier Kristine.

Det er kombinasjonen av fysisk arbeid og faglig tenkning som tiltaler Kristine.

– Jeg lærer hele tiden. Når jeg får til noe jeg ikke har gjort før, gir det en skikkelig mestringsfølelse. Og hvis jeg står fast, spør jeg en kollega. Neste gang klarer jeg det selv, sier hun.

Familie og venner har støttet yrkesvalget fullt ut.

– De har heiet på meg hele veien. Det har betydd mye.

ALLSIDIG LÆRETID

Det kjempestore bygget, som skal bli skole, har allerede vært en god skole for henne.

– Jeg har vært så heldig at jeg har fått være med på så å si alt, sier hun. →

TAR MÅL: Rørleggerlærling Kristine Friberg tar mål av servanten som skal monteres på vegg i toalettrommet.

“ Senere kan jeg ta mesterbrev eller spesialisere meg videre. Men først skal jeg bli en skikkelig god rørlegger.

KJENNER BYGGET: – Jeg har vært så heldig og fått være med på så å si alt i dette prosjektet, sier rørlegger-lærling Kristine Friberg, her inne i teknisk rom i det som skal bli ny barneskole i Stjørdal.

Og det er svært mye forskjellig: Vann og avløpsledninger under bygget. Rør for vannbåren varme i gulvene. Rør-i-rør-systemer. Rørøpplegg rundt omkring i bygget. Rør i ulike størrelser og med forskjellige egenskaper. Sprinkleranlegg i tilfelle det skulle begynne å brenne. Installering av avansert utstyr i teknisk rom. Og mye mer.

– Her er det mye mestring, jeg får en god mestringsfølelse når jeg arbeider. Det er selvfølgelig mye jeg ikke har gjort før. Men jeg får muligheten til å prøve og feile. Er det noe jeg ikke får til, ringer jeg til en av kollegaene mine som jobber andre steder i bygget, sier hun.

FIRE ÅR SOM VOKSENLÆRLING

Veien til fagbrev er litt annerledes som voksenlærling. Vanlig løp er to år på skole og to og et halvt år som lærling. Kristine går fire år i bedrift – med lønn hele veien.

– Da jeg bestemte meg, visste jeg at jeg ville tjene mindre enn som sykepleier. Jeg begynte å spare på forhånd. Det var et bevisst valg. Jeg er målbevisst, og dette er verdt det, sier hun.

Kristine fremhever kollegaene sine:

– De er flinke og tar seg tid til å forklare. De vil at jeg skal bli en god rørlegger. Når de bruker litt ekstra tid på meg, får bedriften det igjen i det lange løp.

På byggeplassen møter hun også fagfolk fra andre yrker – elektrikere, tømrere og anleggsgartnere.

– På et prosjekt i Heimdal ble jeg kjent med ei jente som var anleggsgartner. Nå er hun blitt en god venninne, forteller hun.

SER LYST PÅ FREMTIDEN

– *Hvorfor vil du bli rørlegger?*

– Jeg er veldig nysgjerrig på hvordan ting skal gjøres, svarer Kristine, som altså har hatt drømmen om rørfag lenge.

Hun løfter en servant ut av pappeska, setter den ned på gulvet, tar fram tomstokken, og måler nøyaktig.

– På sykehuset var det mye underbemanning og vi var generelt overarbeidet. Det ble tungt å arbeide på denne måten i lengden.

Da hun arbeidet som sykepleier, opplevde hun også å miste et nært familiemedlem.

– Det ble for mye sykdom, oppsummerer hun.

GÅTT MYE PÅ SKOLE

Hun har mye utdanning, først vg1 helse- og oppvekstfag, deretter vg2 helsearbeiderfag, ett år med studiespesialisering, og tre år på sykepleierstudiet ved NTNU i Trondheim.

Som voksenlærling i rørfag har hun tatt teori mens hun har jobbet.

– Jeg tok fagkurs via opplæringskontoret for rørfag ett år, med eksamen høsten 2024.

– *Hvordan ser du på fremtiden som rørlegger?*

– Jeg gleder meg til å gå på jobb hver dag. Dette er min nye hverdag, og sånn vil jeg ha det i mange år. Senere kan jeg ta mesterbrev eller spesialisere meg videre. Men først skal jeg bli en skikkelig god rørlegger, sier Kristine Friberg.

TRE KJAPPE

Hva hører du på?

Krimpodkast, for tiden «Avhør». Jeg hører også mye på forskjellig musikk som hiphop, pop, rock og country.

Hva leser du? Akkurat nå for tiden leser jeg boka «Folk flest er gode» og boka «Omgitt av idioter».

Hvilket sosialt medium er du avhengig av?

Instagram, Snapchat og TikTok. (Hun har selv vært med på rørlegger-videoer i regi av GK, som er lagt ut på Instagram.)

KOMBINERER YRKESFAG OG TOPPIDRETT

I Haugesund har Haugaland videregående skole hatt stor suksess med å kombinere yrkesfag og toppidrett. Nå utvides ordningen til å omfatte enda flere elever.

TEKST KJETIL S. GRØNNESTAD BILDER ALF BERGIN

Vi får trent styrke og utviklet oss på en god måte i idretten vi driver med. Og vi får tilbakemeldinger på hvordan vi kan forbedre oss, sier Dahir Mahamud.

Han tar yrkesfag med toppidrett, bygg- og anleggsteknikk på Haugaland videregående skole. Samtidig spiller han fotball for Avaldsnes på Karmøy.

Tre av fem skoledager starter med to timer toppidrett. Mahamud trener da sammen med klassekamerater fra bygg- og anleggsteknikk, samt elever fra helse- og oppvekstfag med toppidrett. Treningsøktene er varierte, og elevene bruker mye tid på å trene ballkontroll, styrke og utholdenhet.

Denne dobbelttimen avslutter Mahamud, som er førsteårselev, sammen med Kristian Bjelland og Alexander Reitan, med en «Biptest», der lærerne måler

utviklingen i utholdenhet. Denne og flere andre tester gjentas gjennom skoleåret.

MANGLET TILBUD TIL YRKESFAGSELEVER

Haugaland vgs. tok imot sine første elever på yrkesfag med toppidrett skoleåret 2018/19.

– Vi så at det manglet et tilbud for elever som ville kombinere toppidrett med yrkesfag. Ordningen er vanlig på studiespesialiserende, og vi ønsket å prøve det samme for yrkesfag. Det fikk vi fylkespolitikkerne med på, sier Frode Nygaard, avdelingsleder for bygg- og anleggsteknikk og kroppsøving/toppidrett ved Haugaland vgs.

Det er ikke tilfeldig at toppidrett tilbys på to programfag: bygg- og anleggsteknikk og helse- og oppvekstfag.

– Vi tilbyr toppidrett til disse to linjene for å sikre et tilbud til begge kjønn, sier Nygaard.

For fagene har en tydelig kjønnsdeling. Mens de fleste toppidrettselvene på byggfaget er gutter, er de fleste toppidrettselvene på helsefaget jenter.

Ifølge Nygaard var toppidrettsklassene fulle de første årene, men det var en liten nedgang i søkertallene i fjor. Dette skoleåret er derfor ikke klassene helt fulle. Likevel har skolen tro på tilbudet og utvider det fra neste skoleår til også å gjelde teknologi- og industrifag (TIF).

– Vi har hele ni TIF-klasser hos oss, så der er rekrutteringsgrunnlaget mye større, sier han.

Haugaland vgs. har 943 skoleplasser. Mens det i dette skoleåret er 32 plasser på de to toppidrettslinjene på vg1, økes dette til 47 for skoleåret 2025/26.

MOTIVERTE ELEVER

Elevene søker seg til toppidrett for å bli gode i sin idrett. Samtidig skal de ikke glemme at de går på et yrkesfag.

Vidar Myge Mauseth har vært faglærer på toppidrett siden starten.

– Idrett er en stor motivasjonsfaktor. Vi sier til dem at de har valgt et yrkesfag, og så får de toppidretten med på kjøpet som en bonus, sier Mauseth. →

LØPER MYE: Aleksander Reitan (t.v.), Dahir Mahamud og Kristian Bjelland, løper fram og tilbake i Vardafjellhallen for å måle utviklingen av deres utholdenhet i en «Biptest».

“ På toppidrett får jeg trent, noe som er viktig når jeg skal jobbe med mennesker i helsevesenet.

PIA GLETTE (ELEV)

TEST: Olivia Torvestad Løvendahl testes i pushups, mens Lone Evjen Kallevik (t.v.) og Pia Glette venter på at det skal bli deres tur.

TRIVES SOM LÆRER: Eirin Waula har nettopp startet som lærer på toppidrett, og underviser hovedsaklig i basistrening. Her veileder hun Marthe Straum Larsen før en test i pullups.

De fleste fra toppidrett vgi fortsetter med toppidrett til vg2. Deretter går mange ut i lære, men Nygaard ser også en tendens til at litt flere toppidrettselever, i hvert fall elever på byggfag, tar påbygg for å skaffe seg studiekompetanse.

Slik skårer Haugaland vgs. i elevundersøkelsen

MOTIVASJON

- 3,6 av 5 for bygg- og anleggselever **NORGE**
- 3,6 av 5 for bygg- og anleggselever **ROGALAND**
- **4,3 av 5 for bygg- og anleggselever toppidrett HAUGALAND VGS.**
- 3,6 av 5 for helse- og oppvekstelever **NORGE**
- 3,6 av 5 for helse- og oppvekstelever **ROGALAND**
- **3,9 av 5 for helse- og oppvekstelever toppidrett HAUGALAND VGS.**

TRIVSEL

- 4,2 av 5 for bygg- og anleggselever **NORGE**
- 4,2 av 5 for bygg- og anleggselever **ROGALAND**
- **4,6 av 5 for bygg- og anleggselever toppidrett HAUGALAND VGS.**
- 4,1 av 5 for helse- og oppvekstelever **NORGE**
- 4,2 av 5 for helse- og oppvekstelever **ROGALAND**
- **4,4 av 5 for helse- og oppvekstelever toppidrett HAUGALAND VGS.**

Kilde: Haugaland vgs. / Elevundersøkelsen

TESTER PUSHUPS: Faglærer Vidar Myge Mausestet tester hvor mange pushups guttene kan ta. Nå er det Elias Vormestrand sin tur.

– Jeg har ikke tatt ut statistikk på dette, men vi ser at det er lite frafall blant elevene på toppidrettsklassene, sier avdelingslederen.

TAS FRA YFF

Elevene på de to toppidrettslinjene har tre ganger to timer toppidrett i tillegg til de obligatoriske to timene i kroppsøving. Dette går ikke utover program- eller fellesfag. Timene i toppidrett legges til timene som andre elever bruker til yrkesfaglig fordyping (YFF).

– Fem av de seks timene til YFF brukes til toppidrett. I tillegg gir vi dem en time ekstra med toppidrett, slik at disse elevene har én time mer undervisning i uka enn de andre. Men jeg har aldri hørt noen klage. De er heller glade for at de får trent to timer i stedet for en, sier Nygaard.

Den siste YFF-timen holdes av for å sikre at toppidrettselevne får like god anledning til å bli kjent med arbeidslivet. Denne uka var derfor halvparten av toppidrettselevne utplassert i bedrift.

ALT MED MÅTE

– Det gjør godt å starte med to timer trening, for da våkner jeg. På toppidrett får jeg trent, noe som er viktig når jeg skal jobbe med mennesker i helsevesenet, sier Pia Glette fra Tysvær.

Hun spiller håndball og kombinerer toppidrett med helse- og oppvekstfag.

TIPS OG RÅD

- ▶ forankre ønsket om toppidrett politisk
- ▶ sikre økonomi for ekstra utgifter, inkludert halleie og transport
- ▶ etabler samarbeid med lokal toppidrettsskole og klubber for mindre idretter

SATSER PÅ FOTBALL: Dahir Mahamud kombinerer bygg- og anleggsgfag med å bli en bedre fotballspiller.

“ Fem av de seks timene til YFF brukes til toppidrett. I tillegg gir vi dem en time ekstra med toppidrett, slik at disse elevene har én time mer undervisning i uka enn de andre.

FRODE NYGAARD (AVDELINGSLEDER)

Det er ikke tilfeldig at de tre dobbelttimene med toppidrett er lagt til starten av dagen. Det er fordi disse elevene også trener etter skoletid. Da må det legges til rette for nok restitusjon mellom hver treningsøkt.

– Vi må tenke totalbelastning, og ikke kjøre elevene for hardt. Vi forsøker også å få elevene til å tenke slik. Og så et lite hjertesukk til slutt: Jeg skulle ønske flere klubbtrenerne tenkte mer på totalbelastning, slik at elevene ikke blir overtrente, sier Mauseth.

VIKTIG MED SAMARBEIDSPARTNERE

På Haugaland vgs. lærer toppidrettselevne å styrke sine ferdigheter innen basistrening som styrke, utholdenhet, bevegelse, koordinasjon og balanse.

Mauseth har fordypning i fotball, og de fleste elevene spiller fotball, så skolen har egen fotballgruppe. Men skolen kan ikke tilby trening i alle spesialidretter. Dette skoleåret dominerer fotballen blant guttene, mens spennet er større blant jentene. De driver med så ulike idretter som ishockey, sprangridning og kampsport. I tillegg til fotball og håndball.

– Vi samarbeider med Haugesund Toppidrettsgymnas (HTG) slik at flere av våre elever kan trene med dem. Vi samarbeider også med idrettsklubber for treningsopplegg om morgenen, samtidig som noen elever trener individuelt, sier Mauseth.

JOBBER FOR PRAKSIS:

– Vi har jobbet for at elevene på toppidrett får like mye praksis i bedrift som det de ordinære elevene på bygg- og anlegg og helse- og oppvekst får, sier avdelingsleder Frode Nygaard på Haugaland vgs.

Det betyr at mange elever har toppidrettstimer andre steder enn på skolen. Det gir skolen logistikkmessige utfordringer, for elevene må kunne rekke neste time i program- eller fellesfagene.

– Vi sier til elevene at de må komme seg til treningsstedet selv, for eksempel til stallen for de som driver med sprangridning, men vi henter dem i vår minibus, sier Nygaard.

Avdelingslederen ser at de som offentlig skole har visse begrensninger.

– Vi har mindre handlingsrom enn en privat skole. Blant annet kan vi ikke tilby å dra på treningsleir på grunn av gratisprinsippet, sier han.

KAN IKKE KREVE PRESTASJONER

Elevene som velger toppidrett, søker seg inn på vanlig vis. Karakterene bestemmer opptaket, ikke idrettslige prestasjoner. Likevel er det ikke til å komme utenom at ungdommene bør drive med idrett på forhånd, skal dette være rett linje for dem.

– Vi kan ikke sette krav til idrettsprestasjoner, men eleven må være aktiv i en idrett. Hvis de ikke er det, anbefaler vi å bytte til en ordinær linje i stedet, for toppidrett krever sterk indre motivasjon. Det er mulig å starte med idrett som 16-åring, for eksempel styrkeløft, men det blir ofte veldig vanskelig i en lagidrett, sier Mauseth. ●

For Alva ble bunaden svaret

Alva Linnea Jullum (19) hadde en krevende ungdomsskoletid preget av høyt fravær og lite motivasjon. Men da hun oppdaget håndverk, design og produktutvikling (HDP) på videregående skole, snudde alt.

TEKST OG BILDER JULIE RIGVÅR

Det var helt fantastisk. Jeg gikk fra å ha mye fravær på ungdomsskolen til kun et par dager i året, forteller hun. I dag er Alva lærling hos Mare Bunad i Oslo, hvor hun syr og tilpasser bunader. Et arbeid som har gitt henne både stolthet og mestringsfølelse.

EN KREATIV VEI TIL MESTRING

Alva er i sitt første år som bunadstilvirker hos Mare Bunad. Vi møter henne i de nye lokalene. Mens vi prater, monteres en pumpe i bakgrunnen. Støynivået kunne vært forstyrrende, men Alva tar det med et smil.

– Det er stadig noe, men vi blir vant til det, ler hun.

Mare Bunad, etablert i januar 2023, er en lærlingbedrift med tre lærlinger som jobber mot svennebrevet. I dag jobber Alva med å tilpasse en vest til Oslobunaden som skal sys inn.

– Det er kjempegøy å lære her. Vi har vært på flere kurs og lært om grindvev, brikkebelte, brodering og mye annet som hører til bunadsfaget, smiler hun.

Alva, som alltid har vært begeistret for det kreative og praktiske, har nå en helt annen hverdag enn for noen år siden. Den gang var hun skolelei og usikker på fremtiden, men i dag har hun funnet en ny retning, som gir henne mening og motivasjon.

UTFORDRENDE SKOLEHVERDAG

På ungdomsskolen hadde Alva en vanskelig skolehverdag, og motivasjonen for å begynne på videregående var dalende – helt til hun fikk høre om håndverk, design og produktutvikling.

– Jeg hadde aldri hørt om HDP-linja før og var usikker på om jeg i det hele tatt ville begynne på videregående. Jeg vurderte å gå rett ut i jobb, for

jeg orket ikke mer skole. Men da jeg oppdaget at det fantes en kreativ linje, ble jeg veldig lettet og glad, sier hun.

På Glemmen videregående skole opplevde hun et fellesskap preget av kreativ læring, der lærerne engasjerte seg og elevene fikk være med på å utarbeide oppgaver tilpasset læreplanen.

– Det var helt fantastisk. Jeg gikk fra å ha mye fravær på ungdomsskolen til kun et par dager i året, sier Alva.

Den lille klassen skapte et sterkt samhold, hvor samtlige følte seg inkludert.

– Klassen vår var liten, og det ga oss et sterkt fellesskap. Vi hadde kosedager og støttet hverandre, og lærerne var engasjerte. De ga oss spennende oppgaver og lyttet til innspillene våre, slik at vi følte oss inkludert i undervisningen, forteller Alva.

På vg1 fikk elevene en bred innføring i 40 ulike småfag. Året etter skulle de velge ett emne å fordype seg i. For Alva ble valget søm og tekstil. På vg2 ble hun fascinert av bunader og deres historie. Da to bunadstilvirkere besøkte skolen for å demonstrere ulike håndverksteknikker, innså hun at dette var noe hun ønsket å jobbe med videre.

I dag er de to bunadstilvirkerne hun møtte på skolen, sjefene hennes.

SATSER PÅ UNGE

Iben Emilie Norreen Haukliken, daglig leder hos Mare Bunad, startet selskapet for ett år siden sammen med Marie-Terese Broch Storteig. Det hele begynte da Marie-Terese tok inn Iben som lærling i 2022. De utviklet raskt et tett samarbeid og ble en duo med en felles lidenskap for faget.

– Vi synes det er viktig å engasjere unge, som Alva, slik at bunadsproduksjonen i Norge →

VAR SKOLELEI: Alva vurderte å gå rett ut i jobb etter ungdomsskolen, for hun orket ikke mer skole. – Men da jeg oppdaget at det fantes en kreativ linje, ble jeg veldig lettet og glad, sier hun.

ENGASJERER UNGE: – Vi synes det er viktig å engasjere unge, som Alva, slik at bunadsproduksjonen i Norge kan fortsette å eksistere, sier Iben Emilie Norreen Hauklien, daglig leder hos Mare Bunad.

“ Det viktigste for oss er å spre kunnskap og vise frem håndverksfagene, for mange vet ikke engang at de eksisterer.

IBEN EMILIE NORREEN
HAUKLIEN

kan fortsette å eksistere. De som har holdt faget levende i mange år, fortjener å få hvile litt, og da må vi unge ta ansvar og føre tradisjonen videre, sier Iben.

Hun forteller videre at mange bedrifter nøler med å ta inn lærlinger fordi de frykter at det vil være en byrde fremfor en ressurs. Men hun mener denne bekymringen er ubegrunnet – ikke bare fordi lærlingene er verdifulle ressurser, men fordi det er helt nødvendig for at faget skal bestå.

– Det viktigste for oss er å spre kunnskap og vise frem håndverksfagene, for mange vet ikke engang at de eksisterer. Vi må finne en balanse mellom å bevare tradisjonene og samtidig skape noe nytt, slik at de yngre generasjonene blir interesserte.

Kunnskapsdeling, for eksempel gjennom skolebesøk, er avgjørende for å sikre at faget lever videre, understreker Iben.

– MINST LIKE MANGE MULIGHETER

Malin Lunde Andersen, daglig leder i Opplæringskontoret for små håndverksfag, forteller

SPENNENDE: – Jeg er utrolig glad for at jeg havnet her. Det er spennende å lære om de forskjellige teknikkene og historien bak bunadene, sier Alva.

hvor viktig det er at bedrifter besøker skolene og viser frem faget sitt.

– Andelen lærlinger i eksempelvis bunadtilvirkerfaget har økt med 200 prosent etter at bedrifter ble med oss på skolebesøk.

Hun påpeker at problemet ofte ligger i manglende kjennskap til lærlingordningen.

– Det er et enormt potensial for læreplaner på landsbasis, men utfordringen er at lærlingordningen er lite kjent innenfor våre fag. I flere fylker finnes det ikke engang et offentlig tilbud innenfor HDP, og da er det lett å tro at utdanningen ikke er en mulighet, forklarer Malin.

For å endre på dette mener hun at det er viktig å synliggjøre fagene i media og på plattformer der ungdom og deres foreldre er til stede:

– Vi må få frem at dette er fremtidsfag og ikke bare et hyggelig minne fra fortiden. Rådgiverne på ungdomsskolen må få mer kunnskap om HDP-fagene. Mange ungdomsskoleelever som ikke vet hva de vil bli, får beskjed om å velge studiespesialisering fordi det gir mange valgmuligheter etter videregående. Men sannheten er at man har minst like mange muligheter hvis man velger yrkesfag og tar et fag- eller svennebrev.

ET ÅR IGJEN

Alva har litt over et år igjen som lærling og håper dette er en vei hun kan fortsette på i fremtiden.

– Jeg er utrolig glad for at jeg havnet her. Det er spennende å lære om de forskjellige teknikkene og historien bak bunadene, sier hun og smiler.

Med sin lidenskap for faget er det liten tvil om at Alva vil være med på å føre håndverkstradisjonene videre – samtidig som hun bidrar til å forme fremtidens bunadstilvirkning. ●

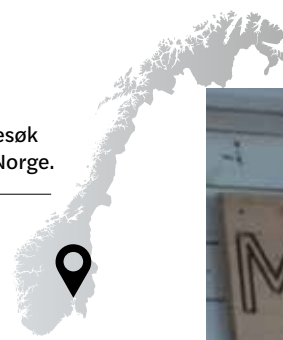

Jeg som redaktør garanterer deg som leser ...

... at vi i redaksjonen skal fortsette å skrive om det som er viktig for deg – like unikt på mobilen som i bladet!

Wenche Helene Schjønberg
ansvarlig redaktør i Yrke

Foto: Privat.

Franske lærere legger merke til at norske elever har mer praksis

Det er stor forskjell på opplæringen i Norge og Frankrike. Dette har elever og lærere erfart etter å ha vært på besøk hos vg2 bilskade, lakk og karosseri ved Rud videregående skole.

TEKST KARI KLØVSTAD BILDER KARI KLØVSTAD OG LAURENCE ROMY

“ Dette er en interessant skole, og vi ser at elevene arbeider mye mer i verkstedet her enn hjemme i Frankrike. Der har du mer teori.

QUENTIN FLEITH,
FAGLÆRER I BILSKADE, LAKK
OG KAROSSERI

Det er god plass i verkstedene på Rud vgs., noe som kommer godt med når 11 elever og to lærere fra Lycée Emile Mathis i Schiltigheim er på besøk. For å gjøre den geografiske plasseringen litt enklere: Schiltigheim ligger nordvest i Frankrike, nær Strasbourg. Opplegget er i regi av Erasmus+.

Gjestene har sett nærmere på hvordan undervisningen på bilskade, lakk og karosseri i Norge foregår. Dagene har også vært krydret med artige opplevelser, og noen av dem hadde ikke vært mulig i hjemlandet.

– Dette er en interessant skole, og vi ser at elevene arbeider mye mer i verkstedet her enn hjemme i Frankrike. Der har du mer teori, sier Quentin Fleith, som er faglærer i bilskade, lakk og karosseri. Vi møter ham sammen med engelsklærer Laurence Romy, og det er denne duoen som er sammen med de unge på norgesbesøk.

De franske elevene som velger yrkesfag, går tre år på skole. Der er hovedtyngden lagt på teori, og de går ut med det som tilsvarer en fransk yrkesfag- →

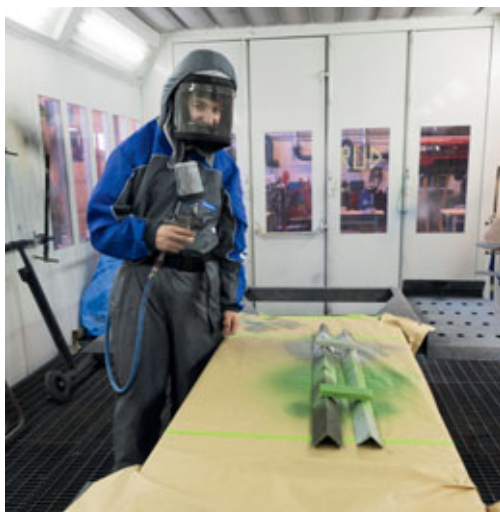

LYKTER: Siste dagen laget de franske elevene små lykter.

“ Det var til stor glede for elevene å se de ekstremt fine bilene, og noen oppdaget at selv her fantes det små feil i lakken. Dette motiverte dem til å gjøre en god jobb i faget sitt.

LAKKERING: Det var stas for de franske elevene å få prøve seg i full påkledning i lakkrommet.

lig eksamen (baccalauréat professionnel). Derfra er det mulighet for å ta høyere utdanning.

LÆRER IKKE NOK

Mens norske elever er mye i verkstedet og også har yrkesfaglig fordypning (YFF) begge årene på skolen, har de franske én praksisdag i uken. Resten av tiden sitter de på skolebenken.

– Dette skaper problemer for bedriftene, for elevene lærer ikke nok av det praktiske arbeidet. Resultatet blir også at de unge har vanskelig for å finne jobb etter at de er ferdige på skolen fordi de har for liten erfaring i faget, forteller de to franske lærerne.

To måneder i året skal elevene være ute i bedrift. Plassene må de finne selv, og det er ikke alltid så enkelt for alle.

– De beste elevene klarer seg bra, sier lærerne.

SIGNERT: Franske og norske elever samlet i verkstedet rundt et panser de har signert. Til venstre faglærer Morten Gorseth-Jerven, og til høyre fransk faglærer Quentin Fleith.

Det finnes også en annen utdanningsvei i Frankrike. Du kan gå rett på fra ungdomsskolen og bli lærling i bedrift. Da veksler elevene mellom én uke i bedriften og én uke på skolen.

– Det er mye enklere for disse å få jobb etter endt utdanning, for de kan mer i praksis. Og våre elever merker konkurransen, sier de franske lærerne.

OPPDAGELSESFERD

Under norgesbesøket har de franske elevene og lærerne også vært ute og sett seg om. Faglærer Morten Gorseth-Jerven hadde blant annet avtalt besøk hos Møller Bil Skadesenter for Asker og Bærum.

– Det var så stort og fint. Vi har nesten bare små verksteder nær oss i Frankrike.

De franske gjestene oppdaget at det var eksklusive forretninger for både Bentley og Lamborghini

LÆRERE: Engelsklærer Laurence Romy (til venstre) og faglærer Quentin Fleith sammen med Gunn Iren Johnsrud, som er koordinator for makerspace. Her lages en liten gave til rektoren i Frankrike.

FAGLÆRER: Faglærer Morten Gorseth-Jerven (i rødt) sammen med de franske elevene.

i Bærum. I hjemlandet ville det vært utenkelig å spørre om å komme på besøk med en flokk tenåringer. Her ordnet det seg på kort varsel.

– Det var til stor glede for elevene å se de ekstremt fine bilene, og noen oppdaget at selv her fantes det små feil i lakken. Dette motiverte dem til å gjøre en god jobb i faget sitt, sier lærerne.

– Ser dere noen forskjell på bilene som kommer inn til reparasjon i Norge og Frankrike?

– Her har dere mer rust fordi dere salter veiene om vinteren.

Siste skoledagen på Rud vgs. brukte elevene på å lage seg små suvenirer. På «makerspace» monterte de lykter, som også ble lakkert.

Ellers på programmet sto Munchmuseet, Frammuseet, Holmenkollen og en tur på skøytebanen, der det ble knall og fall. ●

FOTOREPORTASJEN

Anita og Ståle jobber med å restaurere Nidarosdomen.

Far og datter har til sammen **FEM FAGBREV**

Til sammen fem fagbrev kommer godt med når far og datter sammen bidrar til riktig restaurering av blant annet Norges praktkirke Nidarosdomen.

TEKST MERETE SILLESEN FOTO MARIANNE OTTERDAHL-JENSEN

INNE I NIDAROSDOMEN: Anita og Ståle får mange spennende oppgaver i domkirken, og restaureringen pågår kontinuerlig.

BYTTET VRKE: Anita liker jobben som steinhugger veldig godt, men sier hun også har nytte av det hun lærte på elektro.

“Kvalitet tar tid, og det hender en sjelden gang at jeg jobber med samme stein et helt år.

FOTOREPORTASJEN

PÅ GLASSVERKSTEDET: Her har Ståle fått besøk av datteren på glassverkstedet. Selv om begge jobber med å restaurere Nidarosdomen, jobber de svært sjelden sammen.

Begge liker å være nøyaktige. Begge bruker gjerne tid. I restaurering av Nidarosdomen jobber far og datter side om side.

Både far og datter arbeider for Nidaros domkirkes restaureringsarbeider. Ståle Gjersvold (58) med blyglass. Anita Gjersvold (30) med stein.

Valg av utdanning var litt tilfeldig for begge.

Ståle har to svennebrev og et fagbrev, mens Anita har to fagbrev.

– Kvalitet tar tid, og det hender en sjelden gang at jeg jobber med samme stein et helt år, sier Anita og ler.

– Innimellom får vi også eksterne oppdrag, det er bra med litt avveksling. Men det er alltid godt å komme tilbake til Nidarosdomen, legger Ståle til.

RESTAURERING AV NIDAROSDOMEN SIDEN 1869

Nidaros domkirkes restaureringsarbeider (NDR) ble opprettet i 1869 for å gjenreise Nidaros →

AVVEKSLING: Rundt 20 håndverkere i NDRs verksteder jobber med å sette i stand nasjonalhelligdommen etter gamle håndverksmetoder. – Innimellom får vi også eksterne oppdrag, det er bra med litt avveksling, sier Ståle.

BLYGLASS: Ståle gjør seg flid når han restaurerer de gamle glassmaleriene i domkirken. Her skal hver minste detalj stemme med originalen.

domkirke (bedre kjent som Nidarosdomen), som lå delvis i ruiner etter flere branner i middelalderen.

Siden den gang har håndverkere, kunstnere og forskere ved NDR ikke bare gjenreist nasjonalhelligdommen, men også tilegnet seg unik kunnskap om middelalderens byggeskikk og byggemetoder. I 2020 fikk NDR, sammen med 17 andre europeiske bygghytter, plass på UNESCOs fortegnelse over gode vernepraksiser.

Fremdeles jobber rundt 20 håndverkere i NDRs verksteder med å sette i stand nasjonalhelligdommen etter gamle håndverksmetoder. Når du besøker Nidarosdomen i dag, kan du se håndverkere i

NIDAROSDOMEN: Både Ståle og Anita stortrives med jobben i Nidaros domkirkes restaureringsarbeider (NDR).

“ Det var et personlig og bevisst valg for å komme bort fra privatmarkedet, der jeg innimellom opplevde at oppgaver skulle gjøres så fort at det kunne gå utover kvaliteten.

aktivitet, både inne i Nidarosdomen og på stillaser utenfor.

TO SVENNEBREV OG ETT FAGBREV

Ståle innrømmer med en liten latter at han nok valgte det han trodde var letteste vei til utdanning. Han gjennomførte grunnkurs i murerfaget, deretter tok han svennebrev.

– Jeg ble ansatt i NDR (Nidaros domkirkes restaureringsarbeider) i 1999. Det var et personlig og bevisst valg for å komme bort fra privatmarkedet, der jeg innimellom opplevde at oppgaver skulle gjøres så fort at det kunne gå utover kvaliteten, sier Ståle.

Etter åtte år, der han også hadde fusket litt i steinfaget, spurte han arbeidsgiveren om de hadde behov for ham som steinhugger. Responsen var positiv, og Ståle tok fagbrev i steinfaget i 2010.

Anita visste heller ikke hvilken yrkesvei hun skulle slå inn på. Etter ungdomsskolen søkte hun både elektro og helse/sosial, og kom inn på elektro. Hun tok fagbrev og jobbet som elektriker i mer enn to år.

– Helt tilfeldig så jeg på Facebook at NDR søkte etter lærlinger til steinfaget. Jeg fikk et halvt års permisjon fra elektrikerjobben, men fant ut at jeg trivdes så godt som steinhugger at jeg sa opp min gamle jobb. ●

I VERKSTEDET: Anita liker prosessen når hun får en stein på bukken og steg for steg kan skape en perfekt kopi. Pappa Ståle har også fagbrev i steinhuggerfaget.

En foregangsmann i ambulansefaget

Det har skjedd utrolig mye innen ambulansefaget de siste 50 årene, og Børre Johansen (72) har vært med på hele ferden. Det startet som en ren syketransport og utviklet seg til en intensivstue på fire hjul.

TEKST OG BILDER KARI KLØVSTAD

Børre Johansen kommer med lette skritt mot kafeen på Gulskogen utenfor Drammen, og forteller gjerne om faget han er så glad i. Men må vi snakke så mye om han?

Nja, vi må gjøre begge deler, for det er få som har vært i ambulansetjenesten både til lands, til vanns og i luften, og han har også vært å se på ambulansesykkel under store arrangement i Drammen.

– Fra jeg ble ansatt i Røde Kors ambulansetjeneste i 1976 og fram til nå, har vi gått fra steinalderen til atomalderen. Jeg hadde en test på 14 dager før jeg fikk godkjenning til å kjøre vakter med en kollega, sier Børre Johansen. De største endringene har skjedd de siste 20 årene.

Nå er utdanningen lagt til de videregående skolene og høyskolene. Du starter på helse- og oppvekstfag vg1 og fortsetter så på ambulansefag vg2 for så å gå ut i lære og ta fagbrev. Mange plusser også på med paramedisinsk utdanning på fagskole.

Børre Johansen mener at de også har en tidsregning før og etter hjertestarterne ble tatt i bruk. I dag er det mange flere som overlever hjertestans utenfor sykehusene.

Vi skal tilbake til mye av dette, høre om livets realiteter og at John Waynes steinansikt ikke lenger er noe forbilde. Men vi tar det fra starten.

HJELPER'N

Ambulanse-pioneren ble født i Tromsø, og den som bestemte navnet til guttungen, må ha hatt synske evner. Børre er en variant av Birger, som betyr hjelpsom eller hjelper, ifølge Store norske leksikon. Og går vi tilbake til norrønt, lander vi på berging eller å redde.

– Det skjedde ikke så mye der jeg bodde i oppveksten, så vi måtte bruke fantasien og finne på mye selv. Denne egenskapen har jeg senere fått god bruk for i jobben, sier Børre.

Han var en aktiv gutt som også spilte fotball og hoppet på ski, og den personlige rekorden ble på 74 meter, før han ga seg. Nå er han ofte å se i en betydelig større bakke, men uten ski på beina.

Etter ungdomsskolen ble det slutt på utdanningen for en stund.

– Jeg var skoletrøtt og ville ut i jobb for å tjene penger, og det første jeg gjorde, var å selge avisa Nordlys på gata i Tromsø.

I 1965 flyttet familien til Mjøndalen, og Børre har fortsatt å bo i dette området vest for Drammen. En periode som ung jobbet han i onkelens fabrikk.

INN I RØDE KORS

Yrkesveien startet ved en tilfeldighet. Terje Stykket, som senere ble en kjent investor og gründer, var et

Ble ansatt på dagtid i Røde Kors ambulansetjeneste, etter å ha vært med i Røde Kors hjelpekorps.

Tilbake i ambulansetjenesten i Røde Kors, i full turnus.

Startet landets første sykkelambulanse i Drammen.

Gikk av med pensjon.

1952

1976

1980

1985

2003

2004

2008

2022

2023

Børre Johansen ble født i Tromsø.

Ansatt på Drammen sykehus og arbeidet med transport, som portør og tilrettelegger på patologisk avdeling.

Var student i første kullet som tok paramedicutdanning her i landet. Den var lagt til Høgskolen Lillehammer.

Fikk prisen «årets paramedic» i Norge.

Fikk utmerkelsen årets faglige leder/ instruktør av Viken fylkeskommune.

UTE PÅ JOBB: Det er blitt mange oppdrag for Børre Johansen i løpet av nesten 50 år i ambulansetjenesten. I tillegg til jobben har han frivillige oppdrag. Foto: privat

ivrig medlem av Røde Kors hjelpekorps i Mjøndalen.

– Vi hadde gått på skole sammen. Han visste at jeg hadde tatt et dykkerkurs, og lurte på om jeg ville være med i hjelpekorps. Interessen var vekket, forteller Børre, som tok på seg oppdrag i ambulansetjenesten som frivillig. Av Stykket fikk han «Paramedisinsk håndbok» skrevet av legen og luftambulansens «far» Jens Moe.

– Jeg savnet å kunne mer om faget og ønsket å bli god. Men det var få tilbud, så jeg måtte lese selv.

I 1976 ble Børre Johansen ansatt på dagtid i Røde Kors ambulansetjeneste. Fire år senere hoppet han av for å jobbe som portør og med transport på Drammen sykehus. En annen oppgave var å legge til rette for legene på patologisk avdeling.

– Hvordan var det?

– Faglig interessant, og jeg lærte mye om anatomi og sykdommer.

I 1985 var han tilbake på heltid i ambulansetjenesten til Røde Kors, der turnusen var ei uke på og ei uke av.

– På den tiden var det ikke nødnummer, så alt gikk gjennom legevakten. Oppdragene var de samme, men i mindre omfang, oppsummerer veteranen.

De store endringene i fag, utdanning og utstyr i ambulansene har skjedd fra slutten av 90-årene og fram til i dag.

“ Fra jeg ble ansatt i Røde Kors ambulansetjeneste i 1976 og fram til nå, har vi gått fra steinalderen til atomalderen.

UTENLANDS: I 2004 var Børre Johansen i Israel og Palestina som en del av et utviklingsprogram mellom palestinske og israelske ambulansarbeidere. Her er han sammen med en fagmann fra Palestina. Foto: privat

TIDLIG MED HJERTESTARTER

Den største nyvinningen Børre Johansen har vært med på i faget sitt, er hjertestarteren. De var tidlig ute og fikk den i bilen i 1987.

– Jeg kan ikke huske at noen overlevde hjertestans tidligere, hvis de ikke var på sykehus. Det →

OVERBLIKK: Børre Johansen er ikke en mann som mister kontrollen, men han har kjent på både sorgen og gleden mange ganger.

skjeve var at det var nasjonale krav til utstyret, men ikke til utdanningen. Norsk luftambulanse var flinke til å tilby kurs til oss, og dette var nyttig.

En hendelse har festet seg.

– Vi var ute for å hente en pasient, da en person i nabohuset fikk hjertestans. En kollega og jeg løp over med utstyret og reddet livet hans, forteller Børre.

SKOLEMODEN SOM 50-ÅRING

Børre Johansen har alltid vært sulten på å lære mer. Han tok delartium, og da det første paramedic-kullet ble tatt opp på Høgskolen i Lillehammer i 2003, var han en av de 30 første studentene i landet. Undervisningen strakk seg over fire år på deltid, med jevnlig samlinger.

– Da var jeg over 50 år, og kjente meg skolemoden, kommer det i en spøkefull tone.

I 2008 ble han hedret som Årets Paramedic i Norge for sitt engasjement for faget. – Det var en flott gave.

I dag er paramedisiner en treårig høgskoleutdanning tilsvarende sykepleier.

LIVETS REALITETER

Du kommer tett på i ambulansefaget, og utfallet kan spenne fra det lykkelige til det tragiske.

– Mitt første møte med døden var krybbedød. Da var jeg 22 år. Du må ikke glemme de pårørende. Vi må også ta oss av dem og informere så godt vi kan. Her ligger det mye psykologi.

– *Har du alltid vært rolig?*

– Ja, jeg har i alle fall hatt kontroll, og jeg har aldri grått foran pårørende, men det har hendt at jeg har trukket meg unna litt.

Livets realiteter. Slik beskriver Børre mye av yrkeslivet.

En hendelse han husker veldig godt, var da en trailer kolliderte i dårlig vær, og sjåføren var en mann som bodde i nærheten og han kjente fra fotballen.

– Han var veldig hardt skadet, og det så dårlig ut. Det viste seg at luftambulansen helt tilfeldig var i nærheten, og ved hjelp av brannvesenet med hurtig frigjøring klarte de å få ut sjåføren. Min oppgave var enkel. Jeg skulle holde frie luftveier. Skadene har satt sine spor, men underet er at mannen lever.

Så hender det at utfallet er et annet.

– Noe av det tristeste jeg har opplevd, var da vi kom til en ung mor midt i 20-årene. Hun hadde funnet mannen sin livløs i annen etasje, og vi lyktes ikke med gjenopplivningsforsøket. Da jeg kom ned igjen og ga den

triste beskjeden, sto hun der helt lamslått og holdt de to små barna deres i hendene.

– *Hva svarte du på vanskelige spørsmål?*

– Jeg prøvde å være så ærlig jeg kunne, uten å gi falske forhåpninger. Spurte noen om de kom til å dø nå, var svaret at min jobb var å få dem til sykehuset.

En ting er å være ute på jobb. En annen er å komme tilbake til stasjonen.

– Det er viktig å prate sammen og luften ut i opplevelsesholderen, slik at trykket ikke blir for stort. John Wayne er død, og det er ikke flaut å felle ei tåre sammen med kolleger, slår Børre Johansen fast. Han er også opptatt av både å snakke gjennom situasjoner, se om noe kunne vært gjort annerledes, og gi ros.

SENSOR UNDER FAGPRØVEN

Kunnskap er et stikkord når du snakker med Børre, enten det gjelder å få eller gi. Han har vært sensor under fagprøven i flere perioder, for personer som har lang, relevant erfaring, men mangler papirer. Buskerud har, som andre helseforetak, en egen gruppe som har tatt seg av dette.

– Det er viktig at den som går opp til fagprøven, har kunnskap, ferdigheter og normal folkeskikk. Du må også vise interesse og være moden for faget.

– *Hva skorter det mest på?*

– Dybdeforståelse og kjennskap til anatomi og fysiologi. Børre Johansen er opptatt av hvordan undervisning og opplæring skal legges opp framover.

– Hva vil vi med fagbrevne og fagskolene? Hvilke løp skal vi velge å satse på? Her må vi få fjernet usikkerheten. For at fagfolkene skal holde seg oppdatert, burde vi hatt et simulatorsenter for eksempel i helse-regionene, der det er mulig å komme og trene.

Selv har han hatt et undervisningsfirma i 20 år, og han tar fortsatt på seg oppdrag. Det kan for eksempel være skoler eller bedrifter som trenger kurs i å bruke hjertestarter

TIL LANDS, TIL VANNS OG I LUFTEN

Ambulanse er mer enn det som på enkel norsk kalles sykebil, og Børre har testet de fleste varianter. I noen år var han paramedic i akuttambulanse sammen med anestesilege i Drammen. Børre har også vikariert på luftambulansefly noen år, og i flere ferier har han vært å finne på ambulansebåten som har tilhold på øya Vega i Nordland.

– På båten er det samme utstyret som i en bil, men hver stasjon har sin egen kultur. Det har vært nyttig å se hvordan det gjøres andre steder i Norge, ikke bare sitte på sin egen tue.

Foregangsmannen var også med og startet syk-

kelambulansen i Drammen. Dette betyr ikke at noen til daglig sykler rundt på vakt, men ambulansen på to hjul triller ut under Elvefestivalen og andre større arrangement i byen.

– På sykkel har vi med hjertestarter, utstyr for sårskader og annet du finner i en vanlig ambulanse. Da kan vi gjøre en førsteinnsats hvis det skulle skje noe, og folk er takknemlige for å se oss.

– *Er det noe du ville ha endret på i yrket ditt?*

– Det var et stort savn ikke å ha et system som kunne gi oss konstruktive tilbakemeldinger på pasientbehandlingen. Det kunne gjort meg faglig bedre eller bekreftet ferdighetene mine.

FORTSETTER FRIVILLIG

Da Børre Johansen fylte 70 år, var han bestemt på å pensjonere seg, etter nesten 50 år i faget.

– Jeg ville gå ned med flagget til topps, mens jeg fortsatt var aktiv og sulten. Ikke bli en gammel grinebiter, oppsummerer han.

Nå betyr ikke det at han har satt seg ned og lar humla suse. Han vet også at livet kan ta brå vendinger, så rådet til andre er:

– Opplev det du har tenkt å oppleve, og gjør ting du har lyst til, når du kan. Ikke sett livet på vent.

Børre har alltid vært aktiv. En periode klatret han mye, og han liker å holde seg i form og trene.

Pensjonisten har heller ikke sluppet taket i faget sitt. Han er å finne i det medisinske teamet under landskampene på Ullevål, og han har ansvaret for publikum når hans kjære Mjøndalen spiller hjemmekamper.

En begivenhet er litt større enn de andre. Når hopperne flyr ned mot 250 meter i Vikersundbakken i mars, er det han som leder helsetjenesten nede på sletta. Her i monsterbakken kan mye skje, så det gjelder å holde seg kald i toppen.

Opplæringen er heller ikke lagt på hylla, og i 2023 ble han hedret som årets faglige leder/instruktør av Viken fylkeskommune for sitt brennende engasjement og som foregangsmann i ambulansefaget.

Pensjonisttilværelsen gir også rom for andre aktiviteter. Det er blitt enda mer tid til reise, og når vi gjør dette intervjuet, er han snart klar for konsert med Åge Aleksandersen i Trondheim.

– *Er det en positiv hendelse fra årene i ambulanseyrket som har festet seg godt?*

– Det kom varsel om en mann som hadde fått hjertestopp på bingoen i Drammen, og vi var raskt på plass og ga støt. Han livnet til på veien og våknet på akuttmottaket. Da jeg var på vei ut, ropte han: «Takk for at dere reddet livet mitt!». Slikt varmer. ●

“ Opplev det du har tenkt å oppleve, og gjør ting du har lyst til, når du kan. Ikke sett livet på vent.

Lege, elektriker og mekaniker topper ungdommers ønskeliste

Lurer du på hva tenåringene vil bli? Svært mange vil bli lege. Men også praktiske yrker som elektriker og mekaniker skårer høyt.

TEKST WENCHE SCHJØNBERG

Men mange aner ikke hva de egentlig vil. En OECD-undersøkelse utført for Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse viser at nesten halvparten av norske 15-åringer er usikre på eget yrkesvalg.

LEGE OG ADVOKAT

Blant dem som har et klart yrkesønske, dominerer tradisjonelle yrker som lege, advokat og psykolog.

Faktisk er lege helt i teten på 15-åringenes ønskeliste, mens elektriker kommer på en femteplass på lista og mekaniker på en tiendeplass.

Og fortsatt velger vi kjønnsdelt. Jenter foretrekker helseyrker. Guttene ønsker seg heller til mer praktiske og tekniske yrker.

Undersøkelsen er basert på PISA 2022-data.

OVERRASKER

Her er det omfattende informasjon om unges yrkes- og utdanningsambisjoner samt deltakelse i karriereveiledningsaktiviteter. Undersøkelsen gir også et bilde av hva slags bakgrunn ungdommene har. Blant gruppen som ikke vet hva de vil bli, er ett funn overraskende, ifølge forskerne:

«Vet ikke»-ungdommene har en overvekt av elever som tradisjonelt sett regnes som ressurssterke, og som tradisjonelt sett regnes som ressurssvake.

– Dette utfordrer forestillingen om at det bare er elever med svake forutsetninger som trenger støtte i karriereutvikling, sier Ingjerd Espolin Gaarder, som leder avdelingen kvalitet i karriereveiledningen i HK-Dir, i en kommentar.

SMART Å VELGE TIDLIG

Hun viser også til at forskning viser at elever som ikke har begynt å tenke på karrierevalg i 15-årsalderen, har større sannsynlighet for å få lavere inntekt og oftere står uten jobb i starten av voksenlivet.

– Det handler ikke om at ungdom skal velge

én vei for resten av livet, men at de utvikler refleksjoner og forståelse for sammenhengen mellom skole, utdanning og arbeid, sier hun.

Undersøkelsen viser at norske ungdommer i snitt får mer karriereveiledning enn hva ungdommer i andre OECD-land får. Likevel er mange usikre. ●

“ Dette utfordrer forestillingen om at det bare er elever med svake forutsetninger som trenger støtte i karriereutvikling.

Her er topp ti-listen:

1. lege
2. juridiske yrker
3. samfunnsvitenskapelige, humanistiske og religiøse yrker
4. yrker innen sport og idrett
5. elektriker mv.
6. sivilingeniører (unntatt elektroteknologi)
7. sykepleier og spesialsykepleier
8. arkitekt, designer mv.
9. sikkerhetsarbeider (brann, vakter, fengselsbetjent)
10. mekanikere og reparatører

Kilde: OECD / Direktoratet for høyere utdanning og kompetanse

Erling Ølstad
BLOMSTERHANDLER MESTER GRØNN,
GODKJENT LÆREBEDRIFT

MENING

Vi er bare vikarer

I går kveld gikk jeg bak fire unge, flotte mennesker som var på vei hjem fra fest. De diskuterte om de skulle møte på jobb neste dag, og konkluderte med at de ville melde seg syke.

I går kveld gikk jeg bak fire unge, flotte mennesker som var på vei hjem fra fest. De lo og snakket livlig, og jeg kunne ikke unngå å overhøre en samtale mellom to av dem.

De diskuterte om de skulle møte på jobb neste dag, og konkluderte med at de ville melde seg syke. Som arbeidsgiver klarte jeg ikke å la være – jeg gikk bort, hilste på og fortalte at jeg hadde hørt det de sa.

Jeg spurte hvorfor de hadde bestemt seg for å ikke møte. Svaret kom raskt:

– Vi er jo bare vikarer.

DERE ER VIKTIGE!

Mitt svar til dem var enkelt:

– Men dere er vikarer for noen – det betyr at dere er viktige. Når dere ikke møter opp, påvirker det kollegaene deres. Noen må ta over oppgavene deres. Dere betyr noe!

Til min overraskelse svarte en av dem: – Det er det ingen som har sagt til oss før.

Dette traff meg. Som arbeidsgivere har vi et ansvar for å formidle at alle medarbeidere er verdifulle – uansett stilling, rolle eller kontraktstype. Det finnes ikke noe som

heter «bare vikar» eller «bare skolehjelp». Hver eneste person er en del av fellesskapet, og når én uteblir, merkes det av de andre på jobben.

De to jeg snakket med, lovet å stille på jobb likevel,

“De to jeg snakket med, lovet å stille på jobb likevel, og de takket for at jeg blandet meg inn.

og de takket for at jeg blandet meg inn. Det ble to færre sykefraværsdager i statistikken – og noen fornøyde kollegaer på jobb som slapp ekstra belastning, og for meg et hyggelig møte. ●

ANNONSE

Yrke

1,7 k følgere • Følger 46

Melding

Følger

Søk

Innlegg

Om

Omtaler

Anmeldelser

Følger

Bilder

Fler

Bli med og følg oss du også!
[@facebook.com/tidsskriftetyrke](https://facebook.com/tidsskriftetyrke)

En hyllest til skikkelige folk

I sin nye bok deler Ingar Kaldal historier om hva som skulle til for å bli regnet som et skikkelig menneske.

FOTO: UKJENT, OSLO MUSEUM

Var du nøysom og flittig, viste du omtanke for andre og var til å stole på? Hadde du reine laken på klessnora og pene blomster i vinduet? Da hadde du krav på respekt og ære.

Men er det slik ennå, spør Ingar Kaldal i sin nye bok *Skikkelige folk*.

Som forfatter har historieprofessor Kaldal tidligere gitt ut bøker om skogsarbeiderne i *Skogens menn*. *Minner og myter om hoggere og fløtere* (2022) og industriminne i *Arbeid og miljø ved Follafooss Tresliperi og Ranheim Papirfabrikk 1920–1970* (1994). Nå er det skikkelighet han gir seg i kast med, og hva slags betydning dyder som det å vise hensyn, være redelig og pålitelig, høflig og lojal, yte sin skjerv, være flittig og ærlig betyr på tvers av sosiale lag.

I boka, som er ute på Aschehoug forlag, spør han om disse egenskapene taper terreng i en tid hvor mer og mer av livet styres av konkurranse og skjermer.

Å være skikkelig har vært en vei til ære og anerkjennelse uavhengig av rikdom og sosial rang, skriver Kaldal, som i historiske tilbakeglimt viser hvordan dette gjenspeilet seg i ulike miljøer: fra byen, via fabrikkene til skogen og inn i hjemmet, fra fredstid til krigstid og tilbake igjen.

Men hva har skjedd med skikkeligheten i dag?

I sitt arbeid som historieprofessor har Ingar Kaldal, som er fra Namdalseid, særlig arbeidet med kultur- og sosialhistorie fra 1800- og 1900-tallet, og historisk teori og metode.

Ingar Kaldal
SKIKKELIGE FOLK
Aschehoug

Tom Wessel
Skipping
og Birger Solvang
VAREBILLØYVE
Cappelen Damm

Løyve for varebil, og alt du må vite

■ Gjør deg klar for nasjonalt varebilloyve, sier Cappelen Damm i omtalen av sin nye bok *Varebilloyve*.

Boken er beregnet på alle som kjører godstransport mot betaling med varebil i Norge, med tillatt totalvekt mellom 2,5 og 3,5 tonn.

Fra og med 1. januar 2026 innføres nemlig nasjonalt varebilloyve for virksomheter som driver godstransport mot vederlag med varebil.

Det vil være krav om ett løyve per kjøretøy, ifølge Vegvesenet.

Andre typer virksomheter får ikke krav til nasjonalt løyve. For eksempel vil håndverkere fortsatt kunne benytte varebiler til og fra oppdrag uten løyve.

Men alle som tjener penger på varebil, må altså forberede seg, og det er dette boken *Varebilloyve* hjelper til med.

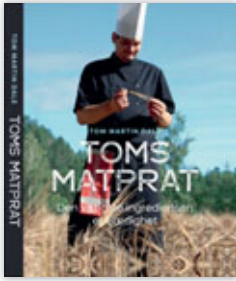
Det er Tom Wessel Skipping og Birger Solvang som har skrevet boken. De to har lang erfaring fra transport- og logistikkbransjen, og har arbeidet med alt fra distribusjon og logistikkplanlegging til personalledelse, prosjektledelse og administrasjon i små og store logistikkbedrifter.

TEMAENE I BOKEN ER:

- yrkestransport- og veitrafikk-regelverket
- arbeidsmiljølovgivning og HMS
- trafiksikkerhet og kjøreatferd
- økonomistyring, regnskap og skatter
- etablering og drift av transportforetak

Ifølge forlaget egner boken seg for deg som ønsker å bli transportleder, starte din egen virksomhet eller sikre at din bedrift er forberedt på de nye kravene.

“De er alle inspirert av mønstre og strikketradisjoner som ble brukt på strikkefabrikken Norlender.

Tom Martin Dale
TOMS MATPRAT
Krydra

Toms matprat

■ Kokken Tom Martin Dale vil i sin nye bok *Toms matprat* gi oss alle inspirasjon til å piffe opp hverdagsmaten.

«Jeg har ønsket å være kokk siden ung alder. Og det er 28 år siden jeg begynte på kokkeskolen. For meg er mat mer enn bare foring. Altså her snakker jeg om middag. Frokost og kvelds er jo ofte bare noen brødsiver. Men innimellom gjør man jo litt ekstra der også.

Jeg mener at selv om man lager ferdigmat i en travel hverdag, så burde man piffe den litt opp. Om du nå tenker: Nei, det orker jeg ikke! Så hør litt her. Å piffe opp en ferdig middag er enkelt. Uansett om det er posemat, boksmat, ferdig pizza eller Fjordland. Litt ekstra krydder, fløte eller litt salat som tilbehør. Det trenger ikke være mer enn det. Det koster deg nesten ingenting ekstra å gjøre det lille ekstra. Den viktigste ingrediensen er kjærlighet. Bruk gjerne grønnsaker med forskjellige farger på samme tallerken, det er så lite som skal til.»

Dette skriver han selv om boken i bloggen som følger omtalen. Og det leserne får i Toms kokebok, er blant annet oppskrifter på chili- og bønnegryte med bacon, taco-bagetter, Bali-kyllinggryte og hvit tortillapizza.

Det er altså hverdagene våre han vil sprite litt opp, kokken som også står bak nettsiden toms-matprat.no.

Boken er ute på forlaget Krydra.

Ina-Janine Johnsen
ELTEFRI BAKST
Frisk forlag

Gjærbakst som ikke må eltes

■ Gjærbakst uten å elte? Ja, det går an, ifølge forfatteren av boken *Eltefri bakst – gjærbakst gjort enkelt, sunt og smakfullt*.

Hevingen tar fra fire timer til fire døgn, og bakingen krever ingen elting. Alt du trenger å gjøre for å få til disse oppskriftene, er ifølge boken som er skrevet av Ina-Janine Johnsen, å røre sammen deigen og la den stå og heve.

Her gir hun oppskrift på alt fra pizza til kanelboller, og selvsagt ferskt brød.

Til sammen er det over 100 oppskrifter i boken, som er ute på Frisk forlag.

30 av oppskriftene er laget i samarbeid med Roede, og passer dermed for de som tenker på helse og vekt.

Dessuten byr boken på oppskrifter som får gammelt brød til å få lengre levetid i nye retter. Og ikke minst noen påleggsoppskrifter, for hva har du på de gode brødsnivene?

Anne Bjørke
STRIKKEKRAFT
Calidris forlag

Kraft i hver maske

■ *Strikkekraft* har Anne Bjørke kalt boka si, som har vært ute en stund på Calidris forlag.

I boka har hun samlet oppskrifter fra ti strikkekyndige designere. De er alle inspirert av mønstre og strikketradisjoner som ble brukt på strikkefabrikken Norlender. Denne fabrikken ble startet av Ola Tveiten for snart 100 år siden.

Norlender finner vi på Osterøy i Vestland, og fabrikkens historie går tilbake til 1927, da Ola Tveiten kjøpte sin første strikkemaskin. Ola Tveiten var tømmermann, men hadde også en drøm om å drive sin egen bedrift hvor han produserte klær. Det var ingen vei opp til fjellgården Tveiten, men han fikk hentet den første maskinen opp dit med hest og slede. Sammen med sin mor Anna Maria Tveiten satte han den i stand til bruk, og fabrikken tok form. Snart ble fabrikken utvidet med ny strikkemaskin og flere symaskiner.

Det er denne historien de ti designerne har latt seg inspirere av i boka *Strikkekraft*, hvor de gir oss oppskriften på til sammen 21 plagg, alt fra votter til gensere og store jakker. Ifølge forlaget får du også med en oppskrift på et tynt sjal i kunststrikk på kjøpet.

Oppskriftene spenner fra de enkle til de litt mer kompliserte.

Til daglig arbeider Anne Bjørke med brannvern. Men strikking er hennes store hobby og lidenskap. I boken omtaler hun også historien til strikke- og tekstilnæringen, Norlenders historie og ikke minst bærekraft- og miljøspørsmål rundt garn og strikking.

Nasjonalt senter for yrkesfag er åpnet i Molde

Både kunnskapsministeren, LO og NHO deltok da det nasjonale senteret for yrkesfag ble åpnet med snorklipping i Molde.

TEKST WENCHE SCHJØNBERG

Senteret har vært planlagt i flere år. Det er Konrad Lillevevang som leder senteret. Han kommer rett fra jobben som daglig leder for NCE iKuben, som er en tverrindustriell næringsklynge.

– *Hvordan er det å være i gang?*

– Oppstarten har naturlig nok vært hektisk. Det har gått slag i slag siden jeg startet i stillingen i juni, og det er positivt, sier Lillevevang til Yrke.

10 MILLIONER

Diskusjonen om opprettelsen av nasjonalt senter for yrkesfag har gått i flere år. Regjeringen satte av 10 millioner kroner til å starte etableringen dette året.

5 millioner går til å etablere driften av det nye senteret, og 5 millioner er satt av til forsknings- og utviklingsprosjekter dette året.

– *Hva blir din viktigste jobb dette første halvåret?*

– Første halvår vil handle om å etablere

**JUBLENDE SNOR-
KLIPPING:** LO-sekretær Trude Tinnlund, kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun og Rebekka Borsch, avdelingsleder for kompetanse og innovasjon i NHO, klipper snoren i Molde. Foto: Utdanningsdirektoratet

senteret på best mulig måte. Vi har brukt sommermånedene godt og er allerede godt i gang med å rekruttere mennesker. Totalt skal det i år rekrutteres fem ressurser til Nasjonalt senter for yrkesfag. Ressursene skal jobbe med forskning, analyse, innovasjon og utviklingsoppgaver.

BLIKJENT

Han sier at den viktigste jobben nå er å bli

bedre kjent med og hente innspill, ambisjoner og målsettinger fra aktørene som er knyttet til fag- og yrkesopplæringen.

– Herunder virksomheter, skoleeiere og skoler, fagorganisasjoner, opplæringskontor, arbeidstager- og arbeidsgiverorganisasjoner, andre direktorat, departementene og mange flere. Vi er avhengige av å styrke samarbeidet ytterligere hos alle aktørene som utgjør verdikjeden innenfor fag- og yrkesopplæringen

“ Det er viktig at senteret kommer raskt i gang med å skape relevante effekter.

i Norge. I løpet av året kommer vi også til å starte våre første forskningsaktiviteter. For oss er det viktig at senteret kommer raskt i gang med å skape relevante effekter.

– *Har du fått mange henvendelser fra Yrkesfag-Norge?*

– Vi har fått massevis av henvendelser i sommer. Det er hyggelig å hilse på og bli bedre kjent med så mange som jobber for å skape fremragende yrkesfagkompetanse i Norge. ●

MARIA NICOLAYSEN
BACHELORSTUDENT VED
YRKESFAGSUTDANNINGEN

TOE WINNEM
BACHELORSTUDENT VED
YRKESFAGSUTDANNINGEN

FILOSOFISKE SAMTALER I YRKESFAG:

Hvordan fremme etisk refleksjon og kritisk tenkning hos ungdom

Hvordan kan lærere bidra til å utvikle elevenes evne til kritisk tenkning og etisk refleksjon i møte med yrkesetiske dilemmaer? Noen ganger skal det ikke mer til enn én godt planlagt undervisningstime for å oppnå resultater.

Ivår bachelorstudie har vi undersøkt hvordan filosofiske samtaler kan styrke elevers moralske dømmekraft. Vi viser at så lite som én strukturert undervisningsøkt kan gi målbare effekter. Funnene har klare implikasjoner for yrkesfaglærere og andre som arbeider med profesjonsetikk i skolen.

INTRODUKSJON

Etiske utfordringer er en del av hverdagen i mange yrkesfaglige utdanninger – og i yrkene de leder til. Likevel har etikk hatt en beskjeden plass i norsk skole, inntil den gjennom reformene R94 og LK20 ble løftet frem som prinsipp i læreplanverket. Den overordnede delen av LK20 slår fast at skolen skal utvikle elevenes etiske bevissthet og evne til kritisk tenkning – også som del av elevenes yrkesdanning.

På bakgrunn av disse føringene ønsket vi som to studenter ved yrkesfaglærerutdanningen i restaurant- og matfag ved OsloMet å undersøke hvordan lærere konkret kan fremme elevers etiske refleksjon og kritiske tenkning. Problemstillingen vi utviklet, var: Hvordan kan lærere fremme elevers etiske bevissthet og refleksjon?

ETISKE TEORIER

Studien tar utgangspunkt i etiske teorier som pliktetikk, omsorgsetikk og konsekvensetikk. Målet har vært å se om filosofiske samtaler som undervisningsmetode kan bidra til etisk modning og mer prinsipielt basert resonnering hos elever i ungdomsskole og videregående skole.

METODE: KVASIEKSPERIMENT MED ETISK INTERVENSJON

Undersøkelsen ble gjennomført som et kvasieksperiment med pre- og post-design, med både kvalitative og kvantitative elementer. I alt deltok 59 elever: 32 fra 10. trinn i arbeidslivsfag og 27 elever fra yrkesfaglige utdanningsprogram på vg1/vg2.

Elevene besvarte først tre etiske caser (pretest) med åpne

spørsmål. Deretter deltok de i en undervisningsøkt med filosofiske samtaler, før de besvarte tre nye, men tematikknære caser (posttest).

Casene handlet blant annet om tyveri, religiøs identitet i arbeid og utpressing i yrkesfaglig sammenheng. Svarene ble kodet etter om de primært viste omsorgsetikk, pliktetikk, konsekvensetikk, kombinasjoner av disse eller ingen tydelig etisk refleksjon.

Intervensjonen ble gjennomført ulikt på de to utdanningsnivåene:

På ungdomsskolen ble elevene delt inn i refleksjonsgrupper som tok standpunkt til etiske påstander, etterfulgt av plenumsdebatt og filosofisk samtale.

På videregående ble det brukt presentasjoner og case-diskusjoner i plenum, blant annet med det klassiske «sporvogn-dilemmaet» som inngang til etisk resonnering.

Datagrunnlaget ble analysert for endring i elevenes vurderingsmåte, og om elevene beveget seg fra emosjonelt baserte vurderinger til mer prinsipielle, flerdimensjonale resonnementer.

RESULTATER: FRA FØLELSE TIL PRINSIPP

Resultatene viser en tydelig utvikling i elevers etiske refleksjon etter én enkelt intervensjon. Ungdomsskoleelevene viste størst fremgang: De gikk fra omsorgsetiske og følelsesstyrte vurderinger til resonnering som kombinerte flere etiske perspektiver (såkalt di-etisk tenkning). Antall «ikke-svar» og usikre svar ble halvert, noe som tyder på økt trygghet i etisk dømmekraft.

I casen om utpressing viste analysen at 10 elever gikk bort fra ren omsorgsetikk til en di-etisk tilnærming etter intervensjonen. I casen om religion økte antall di-etiske svar med 19. Dette tyder på at elevene lærte å kombinere perspektiver og analysere dilemmaer mer nyansert.

Videregående elever viste mer moderate endringer. De hadde i utgangspunktet færre emosjonelle svar, og flere av deres vurderinger var allerede forankret i plikt- eller konsekvensetiske prinsipper. Intervensjonen ga likevel utslag i form av klarere, mer strukturert resonnering i posttesten – men i mindre grad enn hos ungdomsskoleelevene. →

ARTIKKELEN ER EN DEL AV ANTOLOGISAMLINGEN av artikler som bachelorstudentene på yrkesfaglærerutdanningen ved OsloMet skrev våren 2025. Tone Winnem er adjunkt og faglærer på Råholt ungdomsskole i Eidsvoll kommune. Maria Nicolaysen er adjunkt og faglærer på Nord-Gudbrandsdal vidaregåande skule i Sel kommune.

«Når man gir elever rom til å drøfte reelle og relevante dilemmaer i et trygt læringsmiljø, utvikler de både refleksjonsevne og prinsipiell tenkning.»

«Yrkesfaglærere står overfor en viktig oppgave: å forberede elever til yrker som krever både tekniske ferdigheter og etisk dømmekraft. Denne studien viser at filosofiske samtaler kan være et kraftfullt verktøy for å utvikle denne dømmekraften.»

Resultatene peker på at filosofiske samtaler som metode særlig har potensial i ungdomsskolen, hvor mange elever ennå ikke har etablert faste tankemønstre. I videregående skole kan metoden fortsatt være nyttig, men bør suppleres med mer komplekse problemstillinger og høyere refleksjonsnivå.

IMPLIKASJONER FOR YRKESOPPLÆRING

Yrkesfaglærere står overfor en viktig oppgave: å forberede elever til yrker som krever både tekniske ferdigheter og etisk dømmekraft.

Denne studien viser at filosofiske samtaler – strukturert og forankret i pedagogisk teori – kan være et kraftfullt verktøy for å utvikle denne dømmekraften.

For restaurant- og matfag kan dette innebære å bruke etiske caser knyttet til hygiene, matsvinn, kulturmøter og kundebehandling. For helse- og oppvekstfag kan dilemmaer om taushetsplikt, respekt og grensesetting være utgangspunkt for slike samtaler. Det viktigste er at casene er realistiske og relevante for elevenes fremtidige yrkespraksis.

Studien viser også at læreres forberedelse og tilstedeværelse er avgjørende. På ungdomsskolen ble refleksjonsgruppene ledet av lærere som ikke var tett involvert i intervensjonsdesignet – noe som kan ha påvirket gjennomføringskvaliteten. På videregående ble undervisningen ledet av en lærer som kjente elevene godt. Dette styrket tillit, rammer og samtalekvalitet.

Skoler og lærerutdanninger bør derfor vurdere å gi lærere kompetanse i filosofiske samtaler og etisk refleksjon som metode. Det krever ikke spesialutdanning i filosofi, men bevissthet om hvordan samtaler kan struktureres, hvordan elevresonnementer kan støttes, og hvordan refleksjonen kan knyttes til læreplanens formål.

AVSLUTNING

Studien gir tydelige indikasjoner på at filosofiske samtaler har stort potensial i yrkesfaglig opplæring. Når man gir elever rom til å drøfte reelle og relevante dilemmaer i et trygt læringsmiljø, utvikler de både refleksjonsevne og prinsipiell tenkning – egenskaper som er avgjørende i møte med yrkesetiske utfordringer.

Samtidig viser forskjellene mellom ungdomsskole og videregående at tilpasning til elevenes utviklingstrinn er avgjørende. Der yngre elever har behov for å bli introdusert for begreper og strukturer, trenger eldre elever større kognitiv utfordring og rom for å problematisere.

For yrkesfaglærere peker studien på en enkel, men effektiv mulighet: å gjøre etikk til en integrert del av undervisningen gjennom samtale, ikke bare som vurderingstema. Det handler ikke om å «undervise i rett og galt», men om å trene opp elevenes etiske dømmekraft, slik at de møter både skole og arbeidsliv med faglighet, verdibevissthet og ansvar. ●

Bestill annonser for 2025/26

Utgivelsesplan
annonsefrist/utgivelsesdato

4	12. november / 12. desember
1	11. februar / 13. mars
2	22. april / 29. mai
3	9. september / 9. oktober
4	4. november / 4. desember

Visste du at
annonser hos
oss sees av
16 000 lesere?

utdanningsnytt.no/
annonser

ANNONSEKONTAKT
Grethe Ånerud i HS Media
E-post: utdanning@hsmedia.no
Telefon: 92 83 68 30

Bjørnar Valstad
DAGLIG LEDER
WORLDSKILLS NORWAY

MENING

Les saken fra
NRK her

– Bra at også elever med høye karakterer søker yrkesfag

Vi må ikke havne i et spor der vi problematiserer at elever med høye karakterer velger yrkesfag.

I en NRK-sak i sommer ble det pekt på at mange elever med høyt karaktersnitt nå søker seg til yrkesfag. WorldSkills Norway reagerer på retorikk som antyder at dette er et problem.

Reportasjen fra NRK Rogaland 22. juli formidler at rekordmange elever søker yrkesfag i årets opptak, men at mange også står uten plass. Samtidig kommer det frem bekymring over at elever med høyt karaktersnitt «tar plass» fra andre.

ET BLINDSPOR

Vi i WorldSkills Norway mener det er viktig å rydde opp i noen av forestillingene som nå brer seg:

Når også ungdom med høyt karaktersnitt søker yrkesfag, er det et tegn på at vi er på rett vei. Det er en direkte konsekvens av arbeidet med å løfte statusen til disse utdanningsløpene. Å antyde at dette er problematisk er et blindspor.

Det finnes over 200 ulike yrkesfaglige utdanningsprogrammer i videregående skole, og det er stor variasjon i hvor teoretisk krevende de er. Noen yrkesfag er mer praktisk rettet, mens andre – for eksempel teknologi- og industrifag eller elektro og IKT-fag – krever sterke ferdigheter i matematikk, naturfag og logisk problemløsning.

PASSER FOR ALLE

Vi må være tydelige: Yrkesfag passer for alle – både de som vil jobbe med mer praktisk rettede håndverksfag, og de som vil jobbe med fag som forutsetter sterke ferdigheter i realfag.

Vi må ikke la det feste seg et bilde der yrkesfag handler om hender, og studiespesialisering om hoder. Mange yrkesfag krever begge deler.

Retorikken må ikke gli tilbake til gamle holdninger.

Hvis elever med høyt karaktersnitt forsvinner ut av

yrkesfag fordi de møter slike holdninger, taper vi på alle fronter.

MISTER TALENTER

Fagene mister talenter, bedriftene mister fremtidige

“Vi må ikke la det feste seg et bilde der yrkesfag handler om hender, og studiespesialisering om hoder.”

eksperter, og Norge mister viktig kompetanse. Det må vi ikke la skje.

Det er viktig å se at det finnes gode muligheter for elever med ulike forutsetninger.

Yrkesfagene rommer et stort mangfold. For ung-

dom som kanskje er litt skoletrette og ikke først og fremst trives med teori, finnes det mange utdanningsprogrammer hvor praktiske ferdigheter står i sentrum – og hvor man kan lykkes gjennom læring i arbeid. ●

Det var WorldSkills Norway som først omtalte denne saken på sin nettside.

Eskil Myhre (t.v.) og Vetle Midteng representerte Norge i mekatronikk under yrkes-EM i Gdansk i 2023. Yrkesfag som mekatronikk forutsetter både høy teoretisk kompetanse og praktisk presisjon.

Foto: WorldSkills Norway

ROGER LOSSIUS

UNIVERSITETSLEKTOR I YRKESDIDAKTIKK, NTNU

JON SVERRE HÅRBERG

FØRSTELEKTOR, NTNU

Tidlig innsats i læretiden – hva sier erfaringene fra elektrofagene?

En analyse av lærlingers fagprøveresultater viser at faresignalene ofte kommer tidlig. Praksislogg, lærlingesamtaler og resultater fra vg3-kurs og eksamen kan varsle om risiko, og gi grunnlag for å sette inn tiltak.

ILLUSTRASJON ØIVIND HOVLAND

Flere av elektrofagene skiller seg ut fra hovedmodellen i norsk fag- og yrkesopplæring ved å være 4,5-års fag, altså med et halvår ekstra læretid. Dette halvåret skyldes såkalt «restteori» som ligger til fagene. De fleste lærlingene innen disse fagene er ansatt i bedrifter tilknyttet et opplæringskontor (samarbeidsorgan). I hovedsak foregår opplæringen i restteori som en kombinasjon mellom klasseromskurs hos opplæringskontoret og bedriftsdager hvor lærlingen arbeider med teorioppgaver, men organiseringen varierer noe fra region til region.

Dette skal forberede lærlingene på en sentralt gitt skriftlig vg3-eksamen som er en forutsetning for å kunne gå opp til fagprøve. Opplæringen dokumenteres fra første dag med logg, hvor den mest brukte nasjonalt er Elskolens digitale praksislogg.

Hva kjennetegner lærlinger som lykkes med fagprøven, og hva kjennetegner de som ikke gjør det? Dette spørsmålet har stått sentralt i en gjennomgang av 70 gjennomførte fagprøver fra et opplæringskontors medlemsbedrifter i 2024. I elektrikerfaget strøk over 30 prosent av kandidatene på første forsøk, et resultat som skiller seg betydelig fra tidligere år. De siste årene har andelen ikke-bestått hos dette opplæringskontoret stort sett ligget mellom 10 og 15 prosent, som igjen ikke skiller seg vesentlig fra snittet i resten av fylket.

Selv om den høye strykprosenten er bekymringsfull, gir det samtidig et tydeligere bilde av hvilke faktorer som kan ha betydning i læretiden. Når mange strever, blir det mulig å se mønstre i hva som går igjen hos de som lykkes, og hos de som ikke gjør det.

FLERE FAKTORER PEKER SEG UT TIDLIG

Gjennomgangen av dokumenterte læreløp viser at svak gjennomføring av vg3-kurset, lav karakter på vg3-eksamen og mangelfull

praksislogg ofte går igjen blant lærlinger som ikke består fagprøven. Mange har også vist tegn til lav motivasjon eller bekymringer meldt i lærlingesamtaler.

Men bildet er ikke entydig. Noen har ført praksislogg, men uten dybde eller refleksjon. Andre har greie resultater fra vg3-kurset, men har likevel ikke fått tak på sammenhengen mellom praksis og teori. Det avgjørende ser ut til å være kombinasjonen av flere faktorer, og hvordan de håndteres gjennom læretiden.

DE SOM LYKKES, SKILLER SEG UT

Blant lærlingene som fikk «bestått meget godt», finner vi noen tydelige fellestrekk. Disse lærlingene hadde gjennomgående:

- gode eller svært gode praksislogger
- positive tilbakemeldinger i lærlingesamtaler
- stabile resultater på vg3-kurset og bedre karakter på vg3-eksamen
- bedre evne til å forklare og begrunne egne faglige valg (systemforståelse)

Selv når karakterene ikke var blant de høyeste, trakk de med seg innsikt, struktur og tydelig progresjon. Flere hadde forbedret seg gjennom læretiden, og dokumentert utviklingen.

REFLEKSJON OG PRAKSISFORSTÅELSE – SCHÖNS BIDRAG

Den amerikanske filosofen og pedagogikkforskeren Donald Schön (1930–1997) introduserte begrepet *den reflekterende praktiker*. Han hevdet at profesjonell kompetanse utvikles gjennom refleksjon, både mens man handler (*refleksjon-i-handling*) og i etterkant (*refleksjon-over-handling*).

Lærlinger som får trening i å tenke gjennom egne valg og forklare hvorfor oppgaver løses på bestemte måter, utvikler en mer solid faglig forståelse. I opplæringskontorets datamateriale ser vi at lærlinger som fikk «bestått meget godt», ofte hadde øvd seg på å begrunne egne valg, enten muntlig i samtale med instruktør eller skriftlig gjennom praksisloggen. Altså at de viser en større systemforståelse for det de utfører i praksis gjennom læreløpet.

Flere av disse lærlingene hadde også systematisk levering av logg, noe som trolig har styrket deres refleksjonsevne. Der loggen bare →

«Når mange strever, blir det mulig å se mønstre i hva som går igjen hos de som lykkes, og hos de som ikke gjør det.»

ble en formalitet, ikke levert og ikke fulgt opp, fant vi langt svakere sammenheng mellom teori og praksis, og lavere fagprøveresultater.

MOTIVASJON OG MESTRING – ILLERIS' PERSPEKTIV PÅ HELHETLIG LÆRING

Den danske psykologen og læringsteoretikeren **Knud Illeris** (f. 1939) beskriver læring som et samspill mellom tre dimensjoner:

1. det **kognitive** (kunnskap og ferdigheter)
2. det **emosjonelle** (motivasjon, trygghet og engasjement)
3. det **sosiale** (relasjoner, kommunikasjon og støtte)

I fagopplæringen må alle disse virke sammen. Lærlingene må både forstå faget, føle eierskap til utviklingen sin og inngå i en læringskultur med støtte og veiledning.

Flere av lærlingene som strøk, hadde dokumentert lav innsats eller mangelfull deltakelse i vg3-kurset og praksislogg, og i noen tilfeller framkom det i samtalereferatene at lærlingen stilte få spørsmål eller viste lav faglig motivasjon. Samtidig er det lærlinger som gjennomførte med svært godt resultat, der både logger, samtaler og vurderinger tyder på faglig progresjon og tydelig eierskap til læringsprosessen.

Selv om materialet ikke gir grunnlag for å trekke klare konklusjoner om sammenhengene mellom læringsmiljø og trivsel, gir det indikasjoner på at noen av Illeris' dimensjoner kan være relevante rammer for å forstå hvorfor enkelte utvikler seg godt – mens andre sliter med å komme i gang. Hvis man tidlig kan avdekke bekymring, kan man i neste omgang fokusere på tiltak for å støtte lærlingen i alle disse dimensjonene.

RESULTATER PÅ VG3-KURS OG EKSAMEN SOM VARSELLAMPE

Flere av lærlingene som ikke besto, hadde svake resultater på vg3-kurset og karakterer på eksamen. Dette trenger ikke å være avgjørende i seg selv, men det var ofte et tidlig tegn. Lav innsats, ufullstendige innleveringer og faglig usikkerhet viste seg ofte igjen senere i læretiden, også i praksis.

Lærlinger som besto meget godt, hadde sjeldnere slike utfordringer, og i flere tilfeller viste de forbedring underveis, noe som ble dokumentert i praksisloggen eller løftet frem i lærlingesamtaler. Dette peker på betydningen av å koble sammen opplæringskontoret og bedriftens vurderinger, og gripe fatt i signalene tidlig. Opplæringskontoret er i god posisjon til å avdekke dette tidlig, men det vil være bedriftenes ansvar å følge opp, og sette inn tiltak, i stedet

for å fortsette som før. Mange bedrifter er fornøye med lærlingene sine fordi de arbeider godt, gjør som de får beskjed om og møter opp. Dette er selvfølgelig viktige ferdigheter det også, men prøvenemnda forventer noe mer.

SAMARBEID OM OPPLÆRING I TRØNDELAG – ANSVAR OG FORBEDRINGSMULIGHETER

I Trøndelag har de fleste elektrobedrifter inngått avtaler om at deler av opplæringen for lærlinger skal skje i regi av et opplæringskontor. Samarbeidet mellom elektrobedrifter og opplæringskontor er godt innarbeidet og velfungerende. Opplæringskontorene har særlig bidratt til å forberede lærlingene til den sentralgitte eksamen på vg3 og fagprøven. Selv om opplæringskontoret bistår med deler av opplæringen, ligger hovedansvaret hos den enkelte lærebedrift. Dette ansvaret ble tydeliggjort i ny opplæringslov som trådte i kraft 1. august 2024. I henhold til opplæringslova § 7–6 skal lærebedriften gi opplæring i samsvar med læreplanene i faget. Bedriften kan gjennomføre all opplæring selv, eller inngå avtale om at deler skjer

«Å lykkes i læretiden handler ikke bare om å møte opp og gjøre oppgavene. Det handler om å utvikle faglig dømmekraft, forstå systemene man jobber med, og bli trygg nok til å ta egne valg.»

i en annen lærebedrift eller via et opplæringskontor. Uansett ligger det formelle ansvaret hos den bedriften som har inngått lærekontrakten.

UNDERSØKELSE BLANT ELEKTROLÆRLINGER

Vi har også nylig gjennomført en annen undersøkelse blant 210 elektrolæringer i Trøndelag, fordelt på tre opplæringskontor. Dette utgjør omtrent 90 prosent av alle læringer i sitt andre år i regionen. Funnene viser tydelig hvor viktig det er at lærlingene får muligheten til å anvende teori i praksis – og omvendt. Foreløpige analyser viser at en firedel av lærlingene deltar i liten grad i planlegging av arbeidsoppgaver, mens to femtedeler deltar i liten grad i dokumentasjonsarbeid i bedriften.

Dette gjenspeiles i fagprøvenes strykprosent, hvor begrunnelsene ofte handler om mindre kompetanse til å planlegge og dokumentere elektriske installasjoner, samt ikke tilfredsstillende forståelse for de faglige valgene som tas. For å bli en reflekterende praktiker må lærlingene få en likeverdig mulighet til å tilegne seg kunnskap og anvende ferdigheter i møte med både teoretiske og praktiske oppgaver forankret i yrkesutøvelsen.

BEDRIFTSSTØRRELSE OG LÆRINGSUTBYTTE

Undersøkelsen viser også en tydelig sammenheng mellom bedriftens størrelse, deltakelse i helhetlige yrkesoppgaver og lærlingenes arbeid med teorioppgaver. Foreløpige funn peker blant annet på at læringer i mindre bedrifter deltar oftere i både planlegging og dokumentasjon, mens læringer i større bedrifter deltar i mindre grad. En mulig forklaring kan være at slikt arbeid i større grad utføres av prosjektledere, baser og planleggere i de største bedriftene. Videre ser vi også en sammenheng mellom det å mestre teorioppgavene hos opplæringskontoret og det å få delta i helhetlige yrkesoppgaver i bedrift.

KONSEKVENSER OG FORBEDRINGSPOTENSIAL

Det er rimelig å anta at enkelte bedrifter har forbedringspotensial når det gjelder å inkludere lærlingene i planlegging og dokumentasjon av arbeidsoppgaver. Dette kan være avgjørende for å utvikle en helhetlig yrkeskompetanse som forbereder lærlingene på eksamen og fagprøven. Samtidig har vi forståelse for at dette ikke alltid er

enkelt. Tilgangen på varierte arbeidsoppgaver i en konjunkturutsatt bransje kan også hindre tilgang på relevante lærings-situasjoner hvor man kan gjennomføre den praktiske utførelsen av planlegging og dokumentasjon. Men det fraskriver ikke bedriftene ansvaret med å legge til rette for læring og utvikling i tråd med opplæringsloven og læreplan i faget.

HVA KAN GJØRES?

Erfaringene fra opplæringskontorets medlemsbedrifter viser at flere tiltak kan hjelpe læringer med å lykkes:

- **Gi opplæring i hvordan og hvorfor praksislogg skal føres** – ikke bare at den må gjøres. Bedriften må følge opp fra dag én og ansvarliggjøre både seg selv og lærlingen.
- **Bruk loggen aktivt i veiledning** – som utgangspunkt for samtale, refleksjon og planlegging.
- **Fang opp tidlige faresignaler** – som lav innsats på vg3-kurs og mangelfull praksislogg, og gjør noe med det!
- **Lag klare rutiner for oppfølging av læringer som sliter!**
- **La lærlingene få delta i og reflektere over helhetlige arbeidsoppgaver** – fra planlegging til gjennomføring og dokumentasjon!

LÆRLINGER TRENGER BÅDE STØTTE OG ANSVAR

Å lykkes i læretiden handler ikke bare om å møte opp og gjøre oppgavene. Det handler om å utvikle faglig dømmekraft, forstå systemene man jobber med, og bli trygg nok til å ta egne valg. Dette krever en balanse mellom struktur og frihet, og mellom støtte og ansvar.

De lærlingene som strøk, viste ofte at de manglet systemforståelsen som prøvenemnda verdsetter høyt. Hvordan lærlingene ser koblinger mellom teori og praksis, kan vise seg i hvordan de mestrer vg3-kurset, og karakteren på vg3-eksamen, men det første tegnet på en læretid som er på feil spor, er praksisloggen. ●

Kilder

Illeris, K. (2017). *How we learn: learning and non-learning in school and beyond* (2. utg.). Routledge, Taylor & Francis Group.

Opplæringsloven. (2023). *Lov om grunnskoleopplæringa og den videregående opplæringa* (LOV-2023-06-09-30). Lovdata. <https://lovdata.no/dokument/LTI/lov/2023-06-09-30>

Schön, D.A. (1995). *The reflective practitioner: how professionals think in action*. Arena.

DE UVENTEDE RØYKSIGNALENE

Jeg husker godt en av de merkeligste telefonoppringningene jeg har fått, og jeg tror vi kan plassere den i skuffen for tjæresvart humor.

Hendelsen ble vekket til liv da jeg så to jenter midt i tenårene stå og røyke på at gatehjørne, og ved et bord i parken satt to andre i solskinnet og rullet seg tynne sigaretter.

SÅ VI ER DER IGJEN, TENKTE JEG. Da jeg var på den alderen, kunne jeg ha laget en kort liste over venner som ikke begynte å røyke. Selv var jeg godt innrøykt fra barnsbein av etter å ha sittet mil etter mil i baksetet på en hermetisk lukket folkevogn, mens mor og far dampet rullings, og ikke forsto hvorfor jeg klaget på å være kvalm. Det måtte skyldes den svingete veien. Selv ble jeg fullstendig vaksinert mot alt som hadde med røyk å gjøre, og jeg ga også mor noen klare beskjeder om at hun burde slutte, men de forsvant under et røykteppe.

Så var det denne telefonoppringningen. Mange år senere. Mor var midt i 70-årene og innlagt med kreft bakerst i ganen. Jeg hadde besøkt henne på ettermiddagen dagen før, og det var ingen ting som tilsa at hun brått skulle bli verre.

Jeg satt på jobb da det ringe, og en alvorlig kvinne presenterte seg og sa at det var fra Radiumhospitalet. På de få sekundene som fulgte, rakk jeg å tenke en hel del, før hun kom med oppfølgingen.

«Det gjelder røykevanene til deres mor.»

Jo takk. De visste jeg en del om.

Jeg fikk en streng advarsel om at jeg ikke måtte gi henne røyk, og kunne forsikre henne om at det hadde jeg aldri gjort.

For først var det kommet klager. Det luktet røyk på badet, som mor delte med en annen pasient, og hun hadde også røkt på rommet, selv om hun hadde fått en advarsel. Hadde hun bare gitt beskjed, kunne de ha fulgt henne til røykerommet, som på den tiden fantes i enden av korridoren.

Men nå var det nok. En sykepleier var kommet inn da mor satt i senga med dyne over seg og fyrte opp under oksygenanlegget, som hang over hodet på henne. De hadde måttet gå hardt til verks og plukke av henne sneiper de fant i sokkene, opp langs jakkeermene og i bh-en. Lightere og fyrstikker var også beslaglagt, og hun må ha hatt

“**Og jeg skulle så inderlig håpe at unge folk i dag forsto litt av alvoret, så vi ikke får en ny runde med storrøykere.**”

gode hjelpere som gjorde at hun klarte å holde røykingen i gang.

Da jeg kom til sykehuset den ettermiddagen, kom mor meg i forkjøpet. Hun var meget mørk i det blå blikket.

«De stjeler her! Nå har de rotet rundt i sakene mine og tatt røyk for mange hundre kroner.»

Det nyttet lite med en fornuftig forklaring, for selv om hun var en klarttenkende kvinne på andre områder, så var røyking en menneskerett.

I ettertid kom det ikke flere telefoner, men det ble ingen lykkelig slutt. Etter noen uker hadde kreften spredd seg, og kroppen tålte ikke mer. Og jeg skulle så inderlig håpe at unge folk i dag forsto litt av alvoret, så vi ikke får en ny runde med storrøykere. ●

Vi har fått oss hund.

Det er en vegansk mynde.

**Det er lett
å bli lurt.
Og lurt å være
litt kritisk.**

Redaktørstyrte
medier

Yrke

MER FJERNUNDERVISNING

Sparetiltak eller god løsning?

I forbindelse med valgkampen i høst lanserte regjeringen økt bruk av fjernundervisning som løsningen for elever som bor langt fra en skole som tilbyr det yrkesfaglige utdanningsprogrammet de ønsker å gå på. Spørsmålet er om dette er en god idé, eller om det blir en hvilepute for fylkeskommuner i økonomisk krise. Nå er forslaget lagt ut på høring.

Det er mange spørsmål som melder seg her. Det kanskje aller viktigste besvares i liten grad i utredningen som ligger til grunn for forslaget, nemlig: Hva vil økt grad av fjernundervisning bety for kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen?

I Finnmark har man i flere år drevet forsøk med den såkalte LOSA-modellen. Erfaringene herfra er i stor grad brukt som bakgrunn for Utdanningsdirektoratets utredning og anbefalinger. LOSA står for Lokal Opplæring i Samarbeid med Arbeidslivet, og går kort fortalt ut på at elevene blir boende i sin hjemkommune og får en stor del av timene som fjernundervisning. I tillegg har de praksis i en lokal bedrift og 5 fysiske samlinger på Nordkapp vgs., som er den skolen som har ansvaret for tilbudet. I hjemkommunen sitter elevene sammen med andre LOSA-elevener på ulike utdanningsprogram, og de har en lokal veileder som også fungerer som kontaktlærer.

Begeistringen for LOSA-modellen er stor blant fylkes- og lokalpolitikere i Finnmark, men tilbakemeldinger fra de tillitsvalgte gir et litt mer nyansert bilde. Modellen er relativt dyr, bl.a. på grunn av reise- og oppholdskostnader i forbindelse med de fysiske samlingene. Det er få elever på hvert sted, noe som kan begrense elevenes sosiale miljø og deltakelse i skoledemokratiet. I verste fall kan det føre til at enkelte elever faller utenfor sosialt i forhold til elever som går i ordinære tilbud. Det er heller ingen elevtjenester tilgjengelig lokalt, som feks. yrkes- og sosialrådgivning.

Det er også bekymring for at ordinære, fysiske skoletilbud vil måtte legge ned fordi de ikke får nok søkere når flere elever velger LOSA-modellen. Flere rektorer har da også tatt til orde for å avvike LOSA-modellen for å sikre kvaliteten på de ordinære opplæringsstilbudene i Finnmark.

Praktisk opplæring i bedrift er nok i mange tilfeller mer motiverende for elevene enn opplæring på skolen, men det er ofte begrenset hvor mange bedrifter som er tilgjengelige på små steder. Dette er noe som kan gi et varierende læringsutbytte med tanke på de mange kompetansemålene i fagene, og elevene vil kunne mangle teoretisk og praktisk bredde sammenlignet med elever i ordinære opplæringsløp.

Når såpass mye av opplæringen foregår i bedrift, blir vurderingsarbeidet ofte utfordrende for faglæreren. For det er bare de som er ansatt i lærerstilling som kan ha faglig ansvar for opplæringen. Det går tydelig fram av opplæringslovens § 17–16. Når faglærer sjelden er fysisk til stede i bedriften, blir dette naturlig nok en utfordring, noe også UDIR omtaler i sin utredning.

Men det er også positive sider ved ordningen. Elevene kan bli boende hjemme lenger, og slipper å flytte langt av sted med de kostnadene en hybeltilværelse innebærer, både økonomisk og emosjonelt, for en 15–16-åring. Det lokale næringslivet ser på modellen som en rekrutteringsarena, og erfaring viser at mange får læreplass etter at de har vært i praksis i en lokal bedrift. Men det aller viktigste argumentet for å beholde og utvide en slik ordning, er at flere elever fullfører videregående opplæring i Finnmark etter at LOSA-modellen ble innført.

Men selv om modellen fungerer i Finnmark, er det ikke noen selvfølge at den vil fungere i andre fylker. Regjeringens forslag innebærer nemlig at modellen skal kunne

“Hva vil økt grad av fjernundervisning bety for kvaliteten i fag- og yrkesopplæringen?”

brukes i alle landets fylker der det er «lav bosetting og store avstander». Dette er ikke nærmere definert, og blir dermed opp til hver enkelt fylkeskommunes skjønnsmessige vurdering. All erfaring tilsier at det skjønnnet fort kan bli påvirket av fylkeskommunens økonomi. Og når det gjelder avstander, må vi vel kunne si at Finnmark er i en særstilling.

UDIR anbefaler krav om at praksisbedriftene i ordningen skal være godkjente lærebedrifter. Dette for å sikre kvaliteten i opplæringen elevene får. Regjeringen foreslår derimot at det ikke bør være krav om at praksisen må gjennomføres i en bedrift, og at bedriften må være en godkjent lærebedrift. Her håper jeg virkelig regjeringen tenker seg om to ganger. Dersom kravet om praksis i bedrift forsvinner, vil det kunne undergrave hele ordningen. Elevene risikerer å få et vesentlig dårligere tilbud, og det er ingen garantier for kvaliteten på opplæringen.

Dersom ordningen skal fungere etter hensikten, må det også gis tydelige føringer til fylkeskommunene, slik at den kun kan brukes dersom det gir et bedre tilbud til elevene. Vi må for all del unngå å gi fylkeskommunene flere muligheter til innsparringer som medfører et dårligere tilbud til elevene og forringer kvaliteten på fag- og yrkesopplæringen. ●

Ingeborg Lovise Tyse

LEDER YRKESFAGLIG FORUM
ingeborg.lovise.tyse@utdanningsforbundet.no

Tips oss

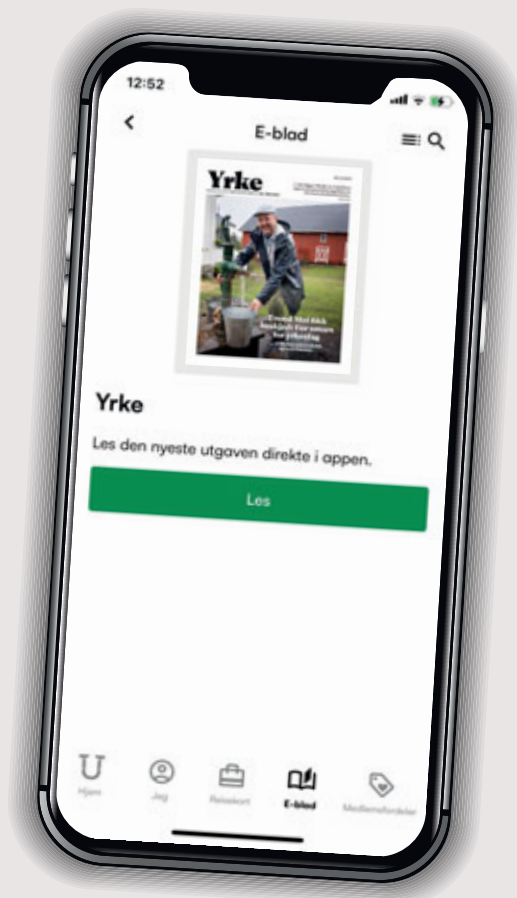
Er det spennende temaer innen yrkesfagopplæringen eller andre interessante saker på din skole vi bør skrive om?

Tips oss gjerne på e-post:
yrke@utdanningsforbundet.no

Les e-bladet i appen
UDF Medlem

Last ned fra
App Store eller Google Play

HVA MENER DU?

20 år gamle Henrik forsvarer Norges ære i yrkes-EM i Danmark. På hjemmebane arbeider han som helsefagarbeider, et fag han vil fortsette å kjempe for – konkurransen eller ikke.

TEKST WENCHE SCHJØNBERG FOTO WORLDSKILLS NORWAY

HERNING, DANMARK

– Du konkurrer i helsefag. Hva gjør du i mesterskapet?

– Jeg deltar i helsefagarbeiderkonkurransen. Jeg konkurrerer over tre dager. Her har vi rundt 11 deloppgaver totalt, og mellom 3 og 4 oppgaver hver dag. En oppgave jeg fikk i dag handlet om KOLS, hvor jeg skulle ta vitale målinger, hjelpe pasienten i thorax-leie.

– Hva er mest krevende med din rolle under EM?

– Huske på alt jeg trenger å huske når jeg løser oppgaver, for eksempel grunnleggende hygiene som håndvask etc. Og å få veiledet pasienten på en god måte. Vi kommuniserer på engelsk.

– Hvordan har du forberedt deg til Yrkes-EM?

– Jeg har sett på tidligere gitte oppgaver og øvd etter gitte kriterier.

– Hvordan synes du det går i konkurransen?

– Litt opp og ned, men alt i alt synes jeg det har gått bra. Jeg har hatt høye forventninger til meg selv og håper på å komme på pallen.

– Hva er mest morsomt med å konkurrere?

– Det er nok når man går ut av en case-oppgave og føler at man har fått gjort alt man kan.

– Hva er mest gøy med ditt yrkesfag?

– Det morsomste er at jobben er veldig variert, alt fra kommunikasjon til sterile sårstell.

HENRIK SOLBERG BØLGENHAUGEN

BOR: Sokna i Buskerud

ALDER: 20

JOBBER: hjemmetjenesten i Ringerike kommune

LIKER: Jeg liker å jobbe med mennesker og bidra til at andre får det bedre. Det gir mening. Hverdagen er også variert – og det passer meg godt.

SOSIALE MEDIER: Facebook, Instagram, Snapchat, TikTok og LinkedIn

HØRER PÅ: Staysman, Vassendgutane, TIX og Ari Bajgora

– Kan du fortelle kort om din egen bakgrunn, skole, utdanning og interesser?

– Jeg gikk på Hønefoss vgs.: helsefagarbeider over fire år. Da fikk jeg både fagbrev og studiekompetanse.

– Hva tenker du om din egen fremtid, vil du fortsette med det du gjør nå?

– Ja. Jeg vil definitivt fortsette å jobbe innen helsefeltet.

– Vil du fortsette å konkurrere?

– Ja, det vil jeg. Jeg skal delta på Yrkes-VM i Shanghai til neste år.

– Hva er det beste med konkurransene?

– Det sosiale innad i Yrkeslandslaget og å møte utøvere fra de andre land her under Yrkes-EM.

– Hva er det verste?

– Det er vel at det er lange og krevende dager med en del venting innimellom oppgavene som skal løses.

“

Alt i alt synes jeg det har gått bra. Jeg har hatt høye forventninger til meg selv og håper på å komme på pallen.

LÆREMIDLER FOR FRAMTIDAS FAGFOLK

BYGG- OG
ANLEGGSTEKNIKK

HELSE- OG
OPPVEKSTFAG

RESTAURANT- OG
MATFAG

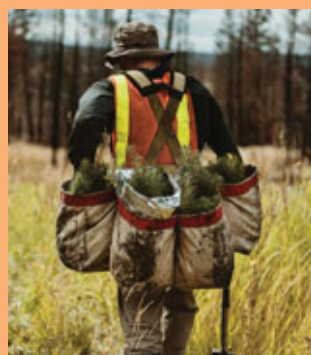
SALG, SERVICE OG
REISELIV

ELEKTRO OG
DATATEKNOLOGI

NATURBRUK

TEKNOLOGI- OG
INDUSTRIFAG

NORSK YF

